

Årsrapport 2014

Miljö- och klimatnämnden

VI SKALL STRÄVA EFTER STÄNDIGA FÖRBÄTTRINGAR!

För att bli trovärdiga i vår roll som tillsynsmyndighet måste vi visa att vi ställer krav på oss själva. Genom att skaffa oss egen erfarenhet av miljöledning blir vi en bättre samarbetspartner till företag, organisationer och enskilda i deras miljöarbete.

Miljöpolicy

Miljöförvaltningen arbetar på uppdrag av miljö- och klimatnämnden för att nå visionen om den långsiktigt hållbara utvecklingen av staden. För att vi ska bli framgångsrika är det viktigt att vi i alla situationer uppfattas som goda förebilder.

Vår egen påverkan

Vi ska när vi utför vårt arbete vara medvetna om vår egen miljöpåverkan.

Denna påverkan uppkommer som följd av innehållet i de tjänster vi producerar och hur vi till exempel utnyttjar våra lokaler, reser i tjänsten och gör våra inköp.

Ständiga förbättringar

Vi ska arbeta för att åstadkomma ständiga förbättringar när det gäller vårt miljöarbete.

Detta innefattar både direkt som indirekt påverkan.

Bli ledande

Vi ska med vår egen miljöanpassning ligga över de krav vi som tillsynsmyndighet ställer på andra.

Detta innebär att vi med god marginal följer de lagar och andra bestämmelser som gäller för vår verksamhet samt att vi med detta åtar oss att bedriva ett förebyggande miljöarbete.

Samarbete med andra

Vi ska ständigt arbeta med att utveckla miljöarbetet genom samarbete och utbyte med andra aktörer.

Vi själva som resurs

Vi ska nå goda resultat i miljöarbetet genom kunnig och engagerad personal som ansvarsfullt och med helhetsperspektiv tar aktiv del i arbetet. Förvaltningen satsar kontinuerligt på utbildning och information för att alla anställda ska kunna ta ansvar i enlighet med budget och interna miljömål.

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	4
2	Verksamhetsanalys.....	6
2.1	Väsentliga händelser och verksamhetens utveckling.....	6
2.1.1	<i>Viktiga framtidsfrågor.....</i>	<i>6</i>
2.2	Fördjupad analys beträffande ekonomi	7
2.2.1	<i>Analys av årets utfall.....</i>	<i>7</i>
2.3	Värdering av eget kapital.....	8
2.4	Utveckling inom personalområdet.....	8
2.4.1	<i>Personalvolym och lönekostnad.....</i>	<i>8</i>
2.4.2	<i>Personalstruktur.....</i>	<i>8</i>
2.4.3	<i>Övrig utveckling inom personalområdet.....</i>	<i>8</i>
2.5	Uppföljning av särskilda beslut och uppdrag	9
2.5.1	<i>Intern kontroll.....</i>	<i>9</i>
2.5.2	<i>Stimulansmedel för miljöprogramsåtgärder .....</i>	<i>10</i>
2.5.3	<i>Sponsring.....</i>	<i>11</i>
2.5.4	<i>Göteborgs Stads kommunikationsstrategi.....</i>	<i>11</i>
2.5.5	<i>Göteborgs Stads principer för medborgardialog .....</i>	<i>11</i>
2.5.6	<i>Övriga beslut och/eller uppdrag .....</i>	<i>11</i>
3	Uppföljning av kommunfullmäktiges budget	12
3.1	Sammanfattande resultat av uppföljningen av kommunfullmäktiges prioriterade mål	12
3.2	Kompletterande uppföljning av vissa av kommunfullmäktiges prioriterade mål.....	15
3.2.1	<i>Upphandling av tjänster med sociala hänsyn ska öka .....</i>	<i>15</i>
3.3	Sammanfattande uppföljning av kommunfullmäktiges uppdrag.....	15
3.4	Kompletterande uppföljning av vissa av kommunfullmäktiges uppdrag	16
3.4.1	<i>Av den arbetade tiden i Göteborgs Stad ska max fem procent utföras av timanställd personal. Gäller för mandatperioden.....</i>	<i>16</i>
4	Nyckeltalsredovisning	17
5	Bokslut.....	19
5.1	Sammanfattande analys	19
5.2	Resultaträkning.....	19
6	Fördjupning till nämnden.....	20
6.1	Förvaltningens kompetens inom området klimat ska stärkas	20
6.2	Buller	20
6.3	Livsmedelskontroll	21
6.4	Miljötillsyn	23

6.5	Stadsmiljö	29
6.5.1	<i>Västsvenska paketet</i>	29
6.5.2	<i>Stadsbyggnad</i>	29
6.5.3	<i>Luftövervakning</i>	31
6.5.4	<i>Biologisk mångfald</i>	32
6.5.5	<i>Hav och kustvatten</i>	32
6.5.6	<i>Internationellt och forskning</i>	32
6.5.7	<i>Miljöstrategi</i>	34

1 Sammanfattning

Hela staden har ansvar för att de miljöstrategiska programmen och planerna genomförs

Vi har ett gemensamt ansvar i staden att se till att miljöprogrammet, åtgärdsprogrammet mot buller, det klimatstrategiska programmet och kemikalieplanen genomförs. I genomförandet ligger en stor utmaning i att få nämnder och bolag att implementera programmen, liksom att säkerställa att de blir en naturlig del i utvecklingen av staden. Under 2014 och 2015 har det avsatts öronmärkta medel som har haft stor betydelse för att få igång arbetet i staden.

Buller- och luftproblematiken måste uppmärksammas i stadsutvecklingen

Vi har under en längre tid uppmärksammat att fler och fler planerade bostäder ligger i områden med höga bullernivåer och/eller där luftkvaliteten är sådan att någon av miljökvalitetsnormerna överskrids. Detta blir ett allt större problem eftersom vi upplever att det saknas strategier i staden för hur dessa frågor ska hanteras. Det är därför viktigt att arbetet med ny bullerpolicy får hög prioritet. Vi behöver också arbeta med hur vi ska hantera luftkvalitetsfrågan i samband med en förtätning i centrala lägen.

Livsmedelskontrollens beslut möter motstånd

Vi startade sent under hösten 2013 ett arbete med att förändra fokus i våra kontrollbesök. De handlar i större utsträckning om att säkerställa att företagen har ett systematiskt sätt att arbeta. Detta för att minimera de risker som finns i verksamheten. Metodiken blir såväl mer reviderande som ökar fokus på riskerna hos respektive verksamhet jämfört med tidigare. Vi anser detta skapar möjligheter för verksamheterna att utvecklas utifrån sina förutsättningar utan att ge avkall på säkra och redliga livsmedel. För oss är detta kärnan i det lagstiftaren menat med flexibilitet i lagen.

En svårighet vi stött på i samband med denna förändring är att utforma besluten på ett rättsäkert och ändamålsenligt sätt som också står sig vid prövning i högre instanser. Det har skapats en otydlighet genom att överinstanserna gör olika bedömningar i prövningarna av våra beslut och i utdömandena av viten. Detta gör att vi saknar ett bra stöd för framtida beslut, men innebär också att trovärdigheten för kontrollen minskar. Det blir dessutom svårare att få den effekt som lagstiftningen är tänkt att ge.

Trots motgångarna i högre rättsinstanser ser vi att våra kunder har blivit mer nöjda med vår verksamhet jämfört med tidigare, vilket stärker oss i uppfattningen att vi är på helt rätt väg.

Nedskräpade olovliga campingplatser

Vi kan se en ökad nedskräpning på olovliga campingplatser runt om i staden. Dessa platser saknar bland annat avfallskärl och toaletter. Nämnden har svårt att hantera de klagomål som kommer in kring denna situation. Illegala bosättningar är en svår fråga som måste lösas genom samarbete mellan förvaltningarna, men som också kräver politiska beslut om hur vi ska agera för att på ett mänskligt sätt hjälpa dessa utsatta personer.

Föroreningar i mark och muddermassor kommer i dagen när staden exploateras

Det är stort fokus på förorenade områden i samband med exploateringsärenden, då det sker en omfattande omvandling av centrala delar av Göteborg med nya bostads- och kontorsområden på tidigare industrimark. En rad stora infrastrukturprojekt inom ramen för Västsvenska paketet har också påbörjats där markföroreningar liksom hantering av förorenade muddermassor, ur miljösynpunkt, är viktiga frågor. Hantering av förorenade muddermassor har också varit aktuell i samband med avvecklingen av Damen

Shiprepair Götaverken AB.

Fokus på farliga ämnen i vår vardag

Flera kampanjer har genomförts inom ramen för samarbete med Stockholms, Malmös och Helsingborgs miljöförvaltningar kring farliga ämnen (kemikalier) i olika typer av varor (t ex heminredning, leksaker och skor). Syftet har varit att sätta fokus på detaljhandelns skyldighet enligt den europeiska kemikalielagstiftningen REACH att svara på frågor om varor innehåller farliga ämnen. Detta för att hjälpa konsumenterna att kunna göra medvetna val.

Parallellt med detta har arbetet påbörjats för att genomföra stadens kemikalieplan. Denna syftar till att minska barns exponering av farliga ämnen i förskola och skola. Här är det stadens förvaltningar och bolag som har ansvaret för att detta ska ske.

Klimatarbetet

Under året slutförde förvaltningen arbetet med det klimatstrategiska programmet för Göteborg. Detta antogs av kommunfullmäktige under hösten. Programmet innehåller klimatmål fram till 2030 samt strategier för att nå dessa. Detta program är det första som omfattar konsumtionens påverkan på klimatet. Detta har uppmärksammats i många sammanhang och fler kommuner kommer sannolikt utveckla liknande program.

Ekonomi

Resultatet blev positivt med 1 456 tkr. Intäkterna var 316 tkr lägre än budget medan personalkostnaderna och verksamhetskostnaderna understeg budget med 985 respektive 775 tkr. Miljötillsyn har förbättrat sin avgiftsfinansiering och nämndens ekonomi har expanderat som en följd av arbetet med bidragsfinansierade miljöprogramsåtgärder.

2 Verksamhetsanalys

2.1 Väsentliga händelser och verksamhetens utveckling

Nämndens verksamhet har i allt väsentligt följt budget och verksamhetsplaner. Under året har det skett ett direktörsbyte på förvaltningen. Annat som kan anses som väsentligt redovisas i sammanfattningen i kapitel ett.

2.1.1 Viktiga framtidsfrågor

Under det kommande året kommer vi inom miljöförvaltningen fortsätta arbetet med att utveckla våra arbetsmetoder och system för att säkerställa att miljö- och klimatnämnden kan genomföra sitt uppdrag med hög kvalitet och på ett effektivt sätt. Detta är ett ständigt pågående förbättringsarbete som under 2015 framförallt kommer att ha fokus på följande delar:

- Nämndens eget arbete, som utöver de formella nämndmöten, utvecklas ytterligare. Detta kommer att bestå av till exempel utbildning och information från förvaltningen kring verksamheten, studiebesök i förvaltningens dagliga verksamhet som att till exempel delta vid inspektioner, och samverka med andra städers miljönämnder. Planering för detta arbete kommer att genomföras i samverka med den nya nämnden, som tillträdde vid årsskiftet.
- Metoder för att bättre kunna kvantifiera nyttan/effekten av vårt arbete behöver utvecklas. För att på ett effektivt sätt kunna genomföra miljö- och klimatnämndens uppdrag behöver såväl nämnden som förvaltningen kunna prioritera mellan olika aktiviteter, samt överväga ambitionsnivån för respektive aktivitet. Prioriteringarna måste vara väl motiverade och det måste vara en transparent process. Ett sätt är att basera prioriteringarna på uppskattningarna av förväntad nytta för en hållbar samhällsutveckling.
- Det miljöstrategiska arbetet går in i en ny fas under 2015 då strategier och program antagna under 2013 och 2014 (buller, kemikalier, klimat och miljö) ska omsättas till praktiskt arbete och verktyg för uppföljning ska utvecklas och implementeras. Detta uppföljningsarbete kommer kräva nya arbetsmetoder och ett utvecklat samarbete med stadens andra förvaltningar och bolag. Dessutom skulle det vara fördelaktigt om ytterligare stimulansmedel kan skjutas till för att främja att åtgärder blir genomförda.
- Arbetet inom ramen för det Västsvenska paketet går också in i en ny fas där miljöförvaltningen får en viktig roll, såväl inom rådgivning i hållbarhetsfrågor i planeringsarbetet som i myndighetsutövning (tillsyn) i genomförandefasen.
- Inom förvaltningen kommer det genomföras ett projekt som går under arbetsnamnet ”*Vad, hur och kulturen*”. Detta syftar till att stärka alla medarbetares förståelse för vad vårt uppdrag går ut på (vad) och vilka arbetsmetoder som vi bör använda oss av för att klara uppdraget på ett tillfredställande sätt (hur och kulturen). Inom ramen för detta arbete kommer vi arbeta med arbetsmiljöfrågor, samt utveckla våra arbetsmetoder kring löneöversyn, inklusive medarbetarsamtal. Inom arbetsmiljöområdet kommer fokus ligga på hantering av hotfulla situationer inom kontroll och tillsyn. Vidare kommer hanteringen av ärenden ses över för att säkerställa att den är korrekt, rättsäker och effektiv i alla led. Ett projekt kommer också genomföras kring den interna kontrollen. Syftet är att identifiera förbättringsområden inför 2016.
- Inom kommunikationsområdet kommer bland annat ett arbete genomföras med fokus på val av kanaler, däribland sociala medier för förvaltningens kommunikation med medborgare och företag.

2.2 Fördjupad analys beträffande ekonomi

2.2.1 Analys av årets utfall

	Bokslut 2014	Budget 2014	Avvikelse	Bokslut 2013
Intäkter	55 712	56 028	-316	53 182
Kostnader	-106 369	-108 128	1 759	-102 878
Finansnetto	13	0	13	8
Kommunbidrag	52 100	52 100	0	51 300
Resultat	1 456	0	1 456	1 612
Justering eget kapital	0	0	0	0
Eget kapital	5 956	4 500	1 456	6 112

Justering av eget kapital görs med 1 456 tkr 2015

Det ekonomiska resultatet för 2014 uppgår till 1 456 tkr, vilket motsvarar drygt 1 procent av nämndens totala kostnadsmassa. Intäkterna avviker negativt med 316 tkr samtidigt som även kostnaderna är 1 759 tkr lägre än budget. Den negativa avvikelsen på intäktssidan är emellertid endast en tredjedel av motsvarande avvikelse för 2013. Detta beror delvis på en förbättring avseende avgiftsfinansieringen inom miljötillsynen, som går från knappt 48 procent 2013 till närmare 50 procent 2014.

Förklaringen till varför kostnaderna understiger budget kan främst hittas inom det miljöstrategiska arbetet, där man kan konstatera att prognosarbetet inte varit tillräckligt bra. Indikationer på att det fanns risk för underskott gjorde att vi under hösten bromsade vissa aktiviteter. Här kan nämnas den så kallade miljömålsmiljonen som understiger budget med 286 tkr. Vidare har miljöprogramåtgärden som handlar om att utbilda stadens medarbetare i miljömålen 479 tkr lägre kostnader än budget, vilket beror på en försenad leverans av beställda tjänster.

Bland verksamhetskostnaderna finns två kontogrupper som avviker i olika riktningar. Kontogruppen *köp av entreprenad och tjänster* är 1 879 tkr lägre än budget samtidigt som kontogruppen *övriga verksamhetskostnader* är 1 001 tkr högre än budget. Det är till viss del ett resultat av att kostnader inte konterats som de har budgeterats, delvis en effekt av reella avvikelser som exempelvis den försenade leveransen i miljöprogramåtgärden enligt ovan. Verksamhetskostnaderna understiger sammantaget budget med 775 tkr motsvarande närmare 3 procent. 2013 understeg verksamhetskostnaderna budget med 3 784 tkr motsvarande knappt 12 procent.

Personalkostnaderna är i sin tur 985 tkr lägre än budget. Förvaltningens personalkostnader uppgår dock till drygt 72 procent av de totala kostnaderna, vilket gör att avvikelsen motsvarar drygt 1 procent av den budgeterade personalkostnaden. Motsvarande avvikelse 2013 uppgick till närmare -2 procent. Det är sammantaget en bättre budgetföljsamhet 2014 än 2013.

Jämfört med 2013 har intäkterna ökat med cirka 5 procent, personalkostnaderna drygt 2 procent och övriga verksamhetskostnader drygt 6 procent. Detta innebär en nettokostnadsökning med drygt 1,9 procent, vilket kan jämföras med en kommunbidragsökning på närmare 1,6 procent. Resultatet 2013 var positivt med 1 612 tkr, vilket innebär en sänkning med cirka 10 procent. Jämförelsen med föregående års bokslut synliggör den volymökning som präglar nämndens ekonomi under 2014. De totala kostnaderna ökar med 3 490 tkr motsvarande drygt 3 procent. En del av denna ökning kan härledas till stigande löner. Den största ökningen finns emellertid bland verksamhetskostnaderna och här är arbetet med bidragsfinansierade miljöprogramåtgärder en betydelsefull kostnadsdrivare.

2.3 Värdering av eget kapital

Miljö- och klimatnämndens egna kapital uppgår per den 31 december 2014 till 5,96 miljoner kronor. Enligt rekommenderade riktnivåer ska miljö- och klimatnämnden ha ett eget kapital på maximalt 4,5 miljoner kronor. Nämnden anser att det är en rimlig nivå och återredovisar därför 1,46 miljoner kronor till kommunstyrelsen.

2.4 Utveckling inom personalområdet

2.4.1 Personalvolym och lönekostnad

Belopp i tkr	2014	2013	2012
Lönekostnad exkl arvoden	55 185	53 206	51 017
Arbetad tid (årsarbetare)	154,3	148,1	145,6
Lönekostnad per årsarbetare	358	359	350

2.4.2 Personalstruktur

Antal	2014	2013	2012
Tillsvidareanställda på heltid	146	142	142
Tillsvidareanställda på deltid	7	6	9
Tidsbegränsat anställda	23	28	12
Timavlönade	3	3	5
Totalt antal anställda	179	179	168

Personalvolymen har ökat med sex årsarbetare. Lönekostnaden har minskat med cirka 1 procent jämfört med föregående år. Flera olika faktorer spelar in, som till exempel rekryteringar som inte är klara. Ett flertal vakanta tjänster har under delar av året inte varit tillsatta, däribland avdelningschefer och direktör.

Antalet tidsbegränsat anställda varierar ständigt på grund av föräldraledigheter och andra typer av tjänstledigheter.

2.4.3 Övrig utveckling inom personalområdet

Sjukfrånvaron ligger på fem procent vilket är samma nivå som föregående år. Vi har regelbunden uppföljning av utvecklingen av sjukfrånvaron men också av flexitid, frisknärvaro, tillbud, arbetsskador, företagshälsovård med mera.

Varje år görs en mätning av föregående års jämställdhet hjälp av Nyckeltalsinstitutets verktyg Jämix. Jämix är ett sammanfattande jämställdhetsindex som grundar sig på nio nyckeltal. Resultat vi fick i våras innebar en förbättring på området då vi gick från index 121 till 124.

2.5 Uppföljning av särskilda beslut och uppdrag

2.5.1 Intern kontroll

Kontrollområde	Resultat	Åtgärd
Tillsyn och kontroll	Tillsynen och kontrollen följer i stort sett planerna. Arbetssätten behöver kontinuerligt ses över för att vi ska kunna uppnå önskad effekt. Avgiftsintäkterna inom miljötillsynen når inte upp till budgeterad nivå. En relativt liten andel av våra fakturor överklagas och de flesta fallen får vi rätt i högre instans. Tillsyns- och kontrollavgifter faktureras en gång per månad via Miljöreda. I samband med faktureringen tas fakturalistor ut. Dessa listor, som visar vilken insats och vilken tid som har fakturerats med vilket belopp, granskas översiktligt. Granskningen visar att rätt avgift debiteras. Att avgifterna/fakturorna betalas bevakas i den gemensamma kundreskontran. I de fall avgifterna inte betalas i tid och krav uppstår övergår kravhanteringen automatiskt till det kommungemensamma systemet för detta.	Planeringen av tillsyns- och kontrollinsatserna kopplad till budgeteringen/beräkningen av avgiftsintäkterna behöver förbättras.
Leda stadens miljöstrategiska processer	Det miljöstrategiska arbetet fortlöper enligt plan. Planer och program har tagits fram. I stort sett fungerar förvaltningarnas och bolagens samarbete kring miljö- och klimatfrågor bra. Ibland kan vi dock se att våra samarbets-/samarbetspartners har svårt att avsätta de resurser som miljö- och klimatarbetet kräver.	Fortsätta att utveckla formerna för samarbete och samverkan inom staden.
Miljöövervakning/-rapportering	Miljöövervakningen och miljörapporteringen fungerar som den ska.	Ingen
Ärenderegistrering	Bland de ärenden som är kontrollerade i detalj är kvaliteten på registreringen på det hela taget mycket hög. Det finns ett antal smärre avvikelser, men inga som påverkar rättssäkerheten eller förutsättningarna för effektiv handläggning.	Ingen
Säkerhet inom alla områden	Verksamhetshandboken har uppdaterats. En säkerhetsgenomgång görs årligen för att identifiera och åtgärda eventuella säkerhetsbrister. Brandlarmstest och utrymningsövningar genomförs regelbundet. Informationssäkerhetsarbetet är	Fortsätta fokusera på informationssäkerhet.

Kontrollområde	Resultat	Åtgärd
	fortfarande eftersatt. Vi väntar på stadens gemensamma riktlinjer inom området.	
Staden och förvaltningens styrande dokument	Alla väsentliga styrande dokument finns nu publicerade på intranätet, där de är lätt tillgängliga för samtliga medarbetare. Genomgång av styrande dokument finns med i årshjulet för APT.	Styrande dokument tas upp på APT enligt årshjulet även i fortsättningen. En samlad kommunikationsinsats kring styrande dokument görs under 2015.
Kvalitetssäkring	Kvalitets- och verksamhetsutvecklingsarbete pågår på lite olika sätt inom olika delar av organisationen. Mer kan göras.	Vi behöver fortfarande utveckla och systematisera kvalitetsarbetet.
Oetiskt eller i övrigt oönskat beteende hos medarbetarna	Vi har inte fått några indikationer på oetiskt eller i övrigt oönskat beteende hos medarbetarna. Frågorna tas regelbundet upp i medarbetarsamtal och på APT. Kontrollområdet finns med i årshjulet för APT. Policy och riktlinje mot mutor i Göteborgs Stad finns tillgänglig för alla medarbetare på intranätet.	Frågorna ska även fortsättningsvis tas upp i medarbetarsamtal och på APT.
Budget, uppföljning, prognos och analys	Cheferna gör budget och prognoser i Nekksus med stöd av verksamhetsekonomerna, men budgeten skulle behöva periodiseras bättre. Likaså skulle prognossäkerheten behöva vara bättre. Planering och uppföljning av verksamheten görs processinriktat i Rappet och/eller i LIS-databaser. Uppföljningen skulle dock kunna vara mer analytisk så att den kan utgöra en bättre grund för förbättringsarbete.	Fortsätt att utveckla planerings- och uppföljningsprocessen.
Ekonomisk redovisning, periodiseringar, rättvisande resultat	De ekonomiska administrativa processerna fungerar bra.	Ingen
Personec	Varje chef ska varje månad göra en kostnadskontroll i Personec innan löneutbetalningarna verkställs, vilket personalavdelningen regelbundet påminner om. En genomgång av kostnadskontrollerna visar att dessa har gjorts i 91 procent av fallen (89 procent förra året).	Fortsätta att påminna cheferna om att kontrollerna ska göras. Här kan dock nämnas att Personec inte upplevs som användarvänligt. Systemet har behov för förbättringar för att säkerställa hög rättssäkerhet.

2.5.2 Stimulansmedel för miljöprogramsåtgärder

	Beviljade medel 2014, tkr	Förbrukade medel 2014, tkr	Differens
Utbilda kommunens personal om miljömålen	850	432,9	417,1
Inspirera och hjälpa göteborgarna till en hållbar livsstil	900	991,2	-91,2

	Beviljade medel 2014, tkr	Förbrukade medel 2014, tkr	Differens
Kampanj om farliga kemikalier i varor. Våga Fråga	350	346,6	3,4
Naturvårdsstrategiskt program för Göteborg	414	440,4	-26,4
Totalt	2 514	2 211,1	302,9

Av de 2 514 tkr som beviljats i bidrag till nämndens miljöprogramsåtgärder under 2014 har vi intäktsfört 2 093,5 tkr. Detta belopp är lägre än summan av de förbrukade medlen för samtliga projekt, vilket främst beror på att beställda leveranser släpar efter i åtgärden utbilda kommunens personal om miljömålen. Samtidigt får vi inte kompensation för överstigande kostnadsvolymer i förhållande till beviljade medel i arbetet med att hjälpa göteborgarna till en hållbar livsstil.

2.5.3 Sponsring

Ingen sponsring. Nämnden har dock ingått ett partnerskap med Jordens Vänner i vilket vi även bidrar ekonomiskt.

2.5.4 Göteborgs Stads kommunikationsstrategi

Miljöförvaltningen har varit aktiv i arbetet med att ta fram stadens gemensamma kommunikationsstrategi som innebär ett långsiktigt och välplanerat tillvägagångssätt för att synliggöra stadens arbete. Vi kommer att aktivera kommunikationsstrategin formellt under 2015 men sedan en längre tid tillbaka arbetar vi aktivt med att föra in de kommunikativa aspekterna som en naturlig del i alla förvaltningens uppdrag och projekt. Kommunikationsavdelningen erbjuder även samtliga medarbetare på miljöförvaltningen stöd i kommunikationsplanering för att säkerställa en målmedveten och effektiv kommunikation både internt och externt. Vår ambition är att söka aktivt samarbete med andra förvaltningar och bolag när vi har liknande budskap till gemensamma målgrupper. Syftet är att bidra till att göra det enklare och tydligare för dem vi är till för. Ett exempel på detta är att vi är aktiva i det stadsgemensamma arbetet med att det ska vara enkelt att driva företag i Göteborg. Dels genom arbete inom ramen för satsningen Förenkla helt enkelt, dels i det gemensamma arbetet med att både planera och genomföra kommunikation gentemot företagare i olika kanaler. Ett konkret resultat av detta arbete är kampanjen ”JA- det är enkelt att driva företag i Göteborg”. Genom den vill vi tillsammans med flera andra förvaltningar och bolag i staden berätta för näringslivet om det arbete som staden gjort för att förbättra upplevelsen av företagsklimatet i Göteborg. Förhoppningsvis bidrar det till att skapa tydligare kommunikation kring vad Göteborgs Stad erbjuder just målgruppen företagare.

2.5.5 Göteborgs Stads principer för medborgardialog

Förvaltningen har inte genomfört några specifika aktiviteter med anledning av beslutet kring medborgardialog eftersom beslutet i huvudsak riktar sig till stadsdelarna och Social resursförvaltning.

2.5.6 Övriga beslut och/eller uppdrag

Andelen miljömåltider ska öka till minst 50 procent under mandatperioden. Se kapitel 6.5.7.

3 Uppföljning av kommunfullmäktiges budget

3.1 Sammanfattande resultat av uppföljningen av kommunfullmäktiges prioriterade mål

Bedömning av Måluppfyllelse

Grön = God

Utveckling åt rätt håll/Stark trend/om mätetal finns - *tydlig ökning*

Gul = Viss

Utveckling åt rätt håll/Svag trend/om mätetal finns - *ökning*

Röd = Ingen

Utveckling åt fel håll/Ingen allt svag trend/om mätetal finns - *ingen ökning allt minskning.*

Blå = Svårbedömt

Mål	Sammanfattande resultatredovisning	Bedömning av måluppfyllelse
Öka förutsättningarna till goda livschanser för alla göteborgare och därmed utjämna dagens skillnader	Miljö- och klimatnämnden bidrar till att främja goda och jämlika levnadsvillkor för göteborgarna genom sin livsmedelskontroll och miljötillsyn samt genom sitt miljöstrategiska arbete.	■ Svårbedömt
Tidigt förebyggande och rehabiliterande insatser ska öka när det gäller barn och unga samt vuxna med missbruksproblem	Målet har inte prioriterats av miljö- och klimatnämnden.	
Antalet hushåll i långvarigt beroende av försörjningsstöd ska minska	Målet har inte prioriterats av miljö- och klimatnämnden.	
Integrationen mätt utifrån integrationsstyrkortets strategiska områden ska öka	Likvärdig service En studie som har genomförts visar att vår service är likvärdig Inkluderande rekrytering Bortsett från specifika krav som är relevanta för arbetsuppgifterna är vi inte exkluderande i våra rekryteringar.	■ God
Jämställdheten i stadens verksamheter ska öka	Vårt jämställdhetsindex (JÄMIX) har ökat från 121 till 124. Medianvärdet i riket för JÄMIX är 112.	■ God
Skillnaderna i hälsa mellan olika socioekonomiska grupper och delar av Göteborg ska minska	Miljö- och klimatnämndens arbete med miljötillsyn, livsmedelskontroll och miljöstrategier bidrar till att skillnaderna minskar.	■ Svårbedömt
Barns fysiska miljö ska bli bättre	I vår medverkan i planarbetet lyfter vi alltid in aspekter som syftar till att förbättra den fysiska miljön för alla. Arbetet med pedagogiska odlingsträdgårdar, som nämnden driver, medför att barns fysiska miljö förbättras. Det gör även vår tillsyn av förskolor och skolor.	■ God
Skolan ska öka barns och elevers möjligheter att inhämta och utveckla kunskaper, förmågor och värden	Nämndens arbete med pedagogiska odlingsträdgårdar på några av stadens skolor bidrar till att öka elevers möjligheter att inhämta och utveckla kunskaper, förmågor och värden.	■ God

Skolan ska i ökad omfattning kompensera för elevers olika förutsättningar på såväl elevnivå som mellan olika skolor	Målet har inte prioriterats av miljö- och klimatnämnden.	
Unga göteborgares möjligheter till en rik och meningsfull fritid ska öka	När nämnden yttrar sig i planärenden påtalas alltid vikten av att bevara, eller kompensera för, grönområden där så är möjligt. Grönområden, och områden som inte är bullerstörda, ökar unga göteborgares möjligheter till en rik och meningsfull fritid.	■ Svårbedömd
Unga göteborgare ska ges ökade möjligheter att påverka	Arbetet med att skapa klimattedialog med unga har kommit igång bland annat genom vår medverkan i hållbarhetsturnén we_change, i regi av företaget Ungdomar.se. Visionen är att alla unga ska känna att de kan förändra världen till det bättre.	■ God
Äldres inflytande över sin vardag ska öka	Målet har inte prioriterats av miljö- och klimatnämnden.	
Göteborg ska minska sin klimatpåverkan för att bli en klimatneutral stad	Ett klimatstrategiskt program inklusive energiplan för Göteborg antogs av kommunfullmäktige i september. I slutet av 2013 antog kommunfullmäktige ett miljöprogram för Göteborgs stad. Programmen har utarbetats under ledning av miljö- och klimatnämnden.	■ God
Staden ska bättre möta göteborgarnas bostadsbehov	Vi deltar i den fysiska planeringen i staden i ett tidigt skede och för fram väsentliga miljöaspekter som ska bevakas, som luftkvalitet, ljudnivå, klimathänsyn, dagvattenhantering, biologisk mångfald, vattenkvalitet och markföroreningar. Vi ser det som angeläget att komma in i planeringen så tidigt så möjligt för att på sätt bidra till en snabbare process.	■ Svårbedömd
Resurshushållningen ska öka	Kopplad till målet att resurshushållningen ska öka finns inriktningen att avfallsmängderna ska minska. Nämndens arbete med miljötillsyn bidrar till minskade avfallsmängder och därigenom till ökad resurshushållning. I nämndens miljöstrategiska arbete är konsumtionsfrågan en prioriterad fråga som vi arbetar aktivt med genom både miljöprogram och klimatstrategiskt program med syfte att minska avfall och öka resurshushållningen.	■ Viss
Det hållbara resandet ska öka	Nämndens främsta bidrag i arbetet med att öka det hållbara resandet är vår medverkan i den fysiska planeringen och i framtagandet av det klimatstrategiska programmet. Miljöförvaltningen minskar antalet tjänstebilar och byter successivt ut gasbilar mot elbilar. Inom vår kontrollverksamhet har vi arbetat med hur vi reser. Exempel är fler inspektioner/resa, samåkning till inspektioner, samt användande av	■ God

	cykel och kollektivtrafik till och från inspektioner.	
Den biologiska mångfalden ska främjas	Vårt arbete med biologisk mångfald omfattar bland annat diverse inventeringar vars resultat sedan används vid stadens fysiska planering. För att få en övergripande samordning av arbetet med biologisk mångfald pågår arbetet med en naturvårdsstrategi för staden (en av åtgärderna i miljöprogrammet).	■ Viss
Göteborgs näringslivsklimat ska förbättras	Vi har förbättrat sättet att riskklassa livsmedelsverksamheter. Vi gör nu klassningen på plats tillsammans med verksamhetsutövaren istället för att göra klassningen med inskickade uppgifter som grund. Detta har inneburit att klassningen blir rätt från början och att den avgift som verksamhetsutövaren ska betala blir korrekt. Riskklassning på plats ger möjlighet till en bättre dialog med verksamheterna. Livsmedelskontrollen har också förändrat sina arbetsätt för att i ännu större grad skapa en flexibilitet i bedömningarna om lagen följs eller inte, vilket ökar företagets möjligheter att själva styra sin verksamhet och utveckling.	■ Viss
Arbetsmarknadsinsatser för grupper långt ifrån arbetsmarknaden ska öka	Målet har inte prioriterats av miljö- och klimatnämnden.	
Tillgängligheten till kultur ska öka	Målet har inte prioriterats av miljö- och klimatnämnden.	
Osakliga löneskillnader mellan män och kvinnor ska minska	Vår bedömning är att det inte finns några osakliga löneskillnader. Kartläggning och analys av gruppen tillsvidareanställda inspektörer och miljöutredare har gjorts med hjälp av arbetsvärderingssystemet BAS och ett löneanalysprogram. Varje år görs en mätning av föregående års jämställdhet med hjälp av Nyckeltalsinstitutets verktyg Jämix. Jämix är en sammanslagning av nio jämställdhetsnyckeltal varav lön är ett. Detta nyckeltal för 2013 visar att jämställdhet är uppnådd.	■ God
Upphandling av tjänster med social hänsyn ska öka	När det gäller avrop och förnyad konkurrensutsättning på stadens ramavtal utgår vi från att frågan om social hänsyn är omhändertagen i avtalsvillkoren och beställarinstruktionerna. De allra flesta av våra inköp/upphandlingar görs på stadens ramavtal.	■ God

3.2 Kompletterande uppföljning av vissa av kommunfullmäktiges prioriterade mål

3.2.1 Upphandling av tjänster med sociala hänsyn ska öka

Upphandlingar samt avrop genom förnyad konkurrensutsättning (FKU) av tjänster och entreprenader

Mått	Helår 2014	Helår 2013
Antal upphandlingar/FKU av tjänster och entreprenader som har påbörjats/annonserats	15	22
- därav med social hänsyn	0	0

På grund av de upphandlade tjänsternas art har det varit svårt att tillämpa lagstiftningens öppning för socialt hänsynstagande. Kontraktsbeloppen har dessutom varit låga vilket försvårar ytterligare. Vi har däremot försökt få leverantörerna att berätta hur de tar social hänsyn i sina respektive verksamheter.

3.3 Sammanfattande uppföljning av kommunfullmäktiges uppdrag

Uppdrag	Har uppdraget utförts? Ja/Nej	Om uppdraget inte har utförts; kort kommentar om orsaken till det och ev till vilken del uppdraget har genomförts
Alla nämnder och bolag ska ta fram en likabehandlingsplan i förhållande till alla diskrimineringsgrunder. Arbetet ska ske på enhetsnivå och gälla ur såväl personal- som invånarperspektiv	Ja	
En kartläggning av resursfördelning utifrån kön ska tas fram i varje nämnd och bolag	Ja	
Förvaltningar och bolag ska erbjuda alla tillsvidareanställda heltidstjänster	Ja	
Av den arbetade tiden i Göteborgs Stad ska max fem procent utföras av timanställd personal	Ja	
Andelen födda utanför Norden samt andelen kvinnor ska öka på chefsnivå		
- avseende födda utanför Norden på chefsnivå	Ja	Men anledningen till att andelen utanför Norden-födda chefer har ökat är inte nyrekryteringar utan att antalet chefer har sjunkit under året.
- avseende kvinnor på chefsnivå	-	Målet är inte relevant för miljöförvaltningen. Vi bör snarare rekrytera män som chefer. Andelen kvinnor har dock minskat från 71 till 67 procent av samma förklaring som ovan.

I vår plan för likabehandling finns både löpande aktiviteter och aktiviteter som är specifika för det aktuella året. De löpande aktiviteterna är av uppföljningskaraktär - bland annat genomgång och analys av Jämixresultatet. Några av aktiviteterna för 2014 har inte kunnat genomföras på grund av att vi under året har fått prioritera organisationsfrågor men vi har också fått en ny direktör vilket gjort att vi valt att skjuta fram vissa aktiviteter. Vi kommer under 2015 att arbeta med erfarenhetsutbyte i chefsgruppen gällande rekrytering, utveckling av klarspråksarbetet samt våra uppdrag och förhållningssätt.

Förvaltningen har kartlagt resursfördelningen inom områdena friskvård, kompetensutvecklingsinsatser och arbetsplatsutrustning. När det gäller andelen träningstillfällen är fördelningen jämställd, det vill säga speglar fördelningen män/kvinnor på förvaltningen. Dock är det något fler kvinnor som använt möjligheten att träna. Detta gäller även nyttjandet av friskvårdsbidrag. Fördelningen föregående år var något mer jämställd. Cykelbidraget är en förmån i Göteborgs Stad som innebär att man kan få 1 500 kronor under en treårsperiod för cykelrelaterade produkter. En del medarbetare valde redan förra året att ta ut hela beloppet medan andra tar ut mindre belopp under förmånsperioden. En mer korrekt jämställdhetsanalys kan därför göras först när treårsperioden är över.

Kompetensutveckling är en aktivitet för att bredda och höja individers och grupper kompetens. Detta kan ske på många olika sätt som genom lärandet i det dagliga arbetet - delta i projekt, leda arbetsgrupper, handledarskap, mentor och fadder, litteraturstudier, utbildning och kurser, reflektioner, lära av kollegor, lära andra, praktik och arbetsrotation. Vid en analys av kompetensutvecklingsinsatserna under året kan vi konstatera att det är verksamhetens behov och medarbetarens olika uppdrag som styr insatserna. Fokus är på medarbetarnas uppdrag och i och med detta är vår bedömning att riskerna för ojämn fördelning av resurserna minskar.

Förvaltningen har också en mall för vad som ingår i en standardarbetsplats hos oss. Denna mall underlättar också för oss att säkerställa en jämställd resursfördelning gällande arbetsplatsutrustning. Vi kan inte se att det finns några skillnader här som beror på kön.

Könsfördelning friskvård

Procent	Kvinnor	Män
Friskvårdsbidrag	84	16
Cykelbidrag	68	32
Träning, individer	80	20
Träningstillfällen	75	25
Förvaltningens könsfördelning	75	25

3.4 Kompletterande uppföljning av vissa av kommunfullmäktiges uppdrag

3.4.1 Av den arbetade tiden i Göteborgs Stad ska max fem procent utföras av timanställd personal. Gäller för mandatperioden.

Mått	2012	2013	2014
Andelen arbetad tid utförd av timavlönade	1,0	1,4	0,9

4 Nyckeltalsredovisning

	Utfall 2014	Budget/målvärde för 2014	Utfall 2013	Utfall 2012	Utfall 2011
De vi är till för					
Livsmedelskontroll och miljötillsyn					
NKI			68	---	58
Information			65	---	61
Tillgänglighet			70	---	69
Bemötande			71	---	63
Kompetens			68	---	64
Rättssäkerhet			65	---	60
Effektivitet			70	---	57
Livsmedelskontroll					
NKI	67	> 70			
Information	67	> 70			
Tillgänglighet	70	> 70			
Bemötande	73	> 70			
Kompetens	70	> 70			
Rättssäkerhet	68	> 70			
Effektivitet	69	> 70			
Miljötillsyn					
NKI	67	> 70			
Information	67	> 70			
Tillgänglighet	72	> 70			
Bemötande	74	> 70			
Kompetens	71	> 70			
Rättssäkerhet	68	> 70			
Effektivitet	69	> 70			
Verksamhet/ Processer					
Livsmedelskontroll					
Kostnader, tkr	21 730	21 697	21 861	21 506	26 592
Antal inspektioner	5 717	6 300	5 601	5 396	4 675
Antal årsarbetare	29	---	27	27	31
Kostnad per inspektion, kr	3 801	3 444	3 903	3 986	5 688
Inspektioner per årsarbetare	197	---	207	200	151
Miljötillsyn					
Se tabell under rubriken "Miljötillsyn i siffror" i avsnitt 6.5 Miljötillsyn.					
Planer och bygglov					
Antal planremisser	43	---			

	Utfall 2014	Budget/målvärde för 2014	Utfall 2013	Utfall 2012	Utfall 2011
Antal avstyrkta planer	1	0			
Andel avstyrkta planer, procent	2	0	8	11	11
Andel avstyrkta bygglov, procent	9	0			
Medarbetare/ Personal					
Ekonomi/ägare					
Resultat efter finansiella poster	1 456	0	1 612	823	2 466
Nettokostnad	-50 657	-52 100	-49 688	-47 477	-41 884
Bruttokostnad	-106 369	-108 128	-102 878	-99 106	-98 812
Eget kapital	5 956	4 500	6 112	4 500	7 089

5 Bokslut

5.1 Sammanfattande analys

Resultatet för 2014 blev positivt med 1 456 tkr. Intäkterna var 316 tkr lägre än budget medan personalkostnaderna och verksamhetskostnaderna understeg budget med 985 respektive 775 tkr. Miljötillsyn har förbättrat sin avgiftsfinansiering och nämndens ekonomi har expanderat som en följd av arbetet med bidragsfinansierade miljöprogramsåtgärder.

5.2 Resultaträkning

Belopp i tkr	Bokslut 2014	Budget 2014	Bokslut 2013
Verksamhetens intäkter			
Taxor och avgifter	44 392	45 827	44 167
Hyror och arrenden	3	0	6
Bidrag	4 085	3 187	1 011
Försäljning av verksamhet	7 228	6 954	7 996
Övriga intäkter	5	60	2
Summa verksamhetens intäkter	55 712	56 028	53 183
Verksamhetens kostnader			
Löner och arvoden	-55 486	-56 240	-54 086
Sociala avgifter och pensionskostnader	-21 192	-21 423	-20 835
Övriga personalkostnader	0	0	0
Summa personalkostnader	-76 678	-77 663	-74 921
Köp av verksamhet	-249	-240	-232
Lokalkostnader	-5 964	-6 155	-6 015
Energi och drivmedel	-257	-280	-171
Material och reparationer	-1 924	-1 617	-1 712
Köp av tjänster	-14 301	-16 180	-12 966
Övriga verksamhetskostnader	-6 994	-5 993	-6 861
Summa övriga verksamhetskostnader	-29 690	-30 465	-27 957
Summa verksamhetens kostnader	-106 369	-108 128	-102 879
Verksamhetens nettokostnader	-50 657	-52 100	-49 696
Kommunbidrag	52 100	52 100	51 300
Finansnetto	13	0	8
ÅRETS RESULTAT	1 456	0	1 612

6 Fördjupning till nämnden

6.1 Förvaltningens kompetens inom området klimat ska stärkas

Stadsmiljöavdelningen har under de senaste åren inrättat nya tjänster samt arbetat med att omprioritera tjänster/arbetsuppgifter på avdelningen till fördel för klimat.

6.2 Buller

Åtgärdsprogram mot buller

I februari fastställde kommunfullmäktige åtgärdsprogrammet mot trafikbuller, i positiva ordalag. Efter sommaren har arbetet med åtgärderna kommit igång ordentligt; genom möten med andra berörda förvaltningar men också genom konkreta fysiska åtgärder. Under hösten började en bullerskärm byggas utmed Högsboleden och för en förskolegård på Kapellgången planeras åtgärder. För parkerna pågår omvärldsbevakning och vi har börjat titta på möjliga åtgärder för en av parkerna i programmet. En kortversion av åtgärdsprogrammet är framtagen och en engelsk version är beställd för att vi ska kunna sprida kunskap om vårt arbete även utomlands.

Bullerkartläggning

Arbetet med bullerkartläggningen för Göteborg har pågått under hela året. Nu finns en vägtrafikbullerkarta för hela kommunen, liksom en karta med bullernivåer vid fasad. Även om denna information ännu inte lagts in i Infovisaren har den kommit till nytta i vårt arbete med detaljplaner och i exempelvis trafikkontorets arbete med en hastighetsöversyn för staden. Beräkningarna av spårvagnsbuller och delar av arbetet med bulleruppföljningen av det Västsvenska paketet kvarstår. Tyvärr tar beräkningarna längre tid än vad vi kunnat förutspå. Under året har vi arbetat för att få fram ytterligare beräkningskapacitet för att snabba på processen.

Buller från motorbanor och skjutbanor

Stadens förvaltningar och bolag har nu i bullerkartan tillgång till information om hur ljudet sprider sig från motorbanorna. Ett kartsnitt med bullerzoner har lagts in i den kommungemensamma kartan, Infovisaren. Kartsnittet gör det möjligt för handläggare att se och förstå var motorbanor och skjutbanor är lokaliserade och se att ljudet kan sprida sig långt från anläggningarna. Det är nu enkelt för handläggare att undvika att bevilja bygglov eller ta fram detaljplaner där riktvärden för buller riskerar att överskridas.

Bullerutsatta innergårdar

Tillsammans med Naturvårdsverket har vi tagit fram en metod i syfte att effektivisera arbetet med att få sänkta ljudnivåer på bullerutsatta innergårdar. Under året har vi bedrivit tillsyn enligt denna metod vilket inneburit att flera innergårdar i centrala Göteborg har fått sänkta ljudnivåer. Det är särskilt glädjande att se att vårt arbete har god effekt eftersom vi har flera pågående tillsynsobjekt/gårdar där vi ser att vårt arbete kommer att ha god effekt kommande år. Att arbeta för att få ner ljudnivåerna på stadens mest utsatta gårdar är ett prioriterat arbete i stadens miljöprogram och åtgärdsprogrammet mot buller.

Samarbete med Chalmers

Bullergruppen samarbetar med bland andra Chalmers och stadsbyggnadskontoret inom projektet Sonorus. En del av detta projekt är att forskarstuderande ska detaljstudera bullersituationen i Frihamnen. För att starta ett projekt om goda ljudmiljöer har ett möte med Chalmers och miljömedicin hållits. Buller är också en del av samarbetet inom

Eurocities där vi deltagit i ett flertal möten under året.

6.3 Livsmedelskontroll

Kundmätning

Insiktsmätningen har vi nu börjat göra varje månad som ett försök tillsammans med SKL (Sveriges kommuner och landsting). Varje månad skickar vi iväg kontaktuppgifter för de kunder vi haft kontakt med under föregående månad, så att en enkät kan gå ut. Än så länge har vi resultat från och med april fram till och med augusti. Det är en lite för kort tid att dra några större slutsatser, men vi kan se att vi fortfarande ligger högt på NKI (nöjd kund-index). De mätningar som gjorts under kvartal tre visar på ett NKI på 72, vilket är en bit över målsättningen. Vi hoppas att siffrorna kommer att bli lite säkrare framöver, bland annat genom att vi kommer att minska mätintervallet till en gång per kvartal från årsskiftet.

Antal besök

Strax före sommaren såg vi tydligt att vi inte skulle nå vår målsättning kring antal besök ute hos verksamheterna det här året. Det var uppenbart att vi inte lyckats hitta rätt sätt att få besöken att flyta på i den takt som vi tänkt oss. Målsättningen innebär i stort sett att vi i genomsnitt ska kunna göra ett besök per tre timmar betald kontrolltid.

Vi har valt att fokusera på vår målsättning och skapa personliga mål som varje inspektör själv får ta fram. Vi skapade en tydlig struktur för uppföljning av dessa mål i smågrupper och en röd tråd in i uppföljningen på avdelningsnivå.

Under de fyra månader som har gått sedan vi startade arbetssättet med personliga mål kan vi se att antalet besök har ökat med cirka 18 procent jämfört med ett medeltal för tidigare månader under året (semesterperioden ej inräknad). Även om vi jämför resultatet utifrån utförda besök per faktiskt arbetad tid, så är ökningen stor, drygt fem procent. De exakta siffrorna är ändå inte så viktiga i det här sammanhanget, det viktiga är att vi fått ett positivt resultat på den insats vi gjort. Det stärker oss i vårt fortsatta arbete och visar att vi är inne på rätt väg.

Ett försök att mäta kvaliteten på besöken kan vara att se på utvecklingen av andelen besök som resulterat i någon form av beslut. En minskning av denna andel skulle kunna bero på att vi inte ställer de krav vi borde för att hinna med fler besök, eller att verksamheterna har förbättrat sina rutiner och färre fel därmed begås. Vi kan inte se någon signifikant skillnad i medelvärde under tidigare period under året jämfört med tiden efter att vi startade med personliga mål. Variationerna mellan olika månader har även tidigare varit stora. Vi kommer att fortsätta följa detta för att se eventuella trender.

Arbetsmiljön är en annan faktor som skulle kunna påverkas av högre besöksfrekvens per inspektör, med stress som följd. Vi har inga mätningar på detta men vi har haft en dialog med medarbetarna och vår uppfattning är att det snarare har minskat stressen och ökat känslan av att kunna vara nöjd med det man har gjort.

Ny systematik i kontrollen

Vi startade sent under förra hösten ett arbete med att förändra våra kontrollbesök till att i större utsträckning se om företagen har ett systematiskt sätt att arbeta för att minimera de risker som finns i verksamheten. Metodiken blir mer reviderande och kräver mer fokus på riskerna hos varje verksamhet än tidigare. Vi ser detta som ett sätt att skapa möjligheter för varje verksamhet att utvecklas individuellt, efter sina förutsättningar, utan att ge avkall på säkra och redliga livsmedel. För oss är detta kärnan i det lagstiftaren menat med flexibilitet i lagen.

Arbetsättet ställer mycket högre krav på inspektörerna än tidigare eftersom det aldrig

finns några förutbestämda ”skall” utan allt handlar om en bedömning utifrån tankarna hos varje enskild verksamhet. Det innebär för oss, mer konkret, att vi naturligtvis måste bli bättre på riskvärdering och revisionsmetodik, men också hitta nya sätt att kontrollera om den systematik som verksamheten visar upp verkligen fungerar. Det ställer också helt andra krav på oss att skriva våra beslut när något är fel. Vi måste kunna beskriva riskerna och bristerna så tydligt att vi skapar en handlingskraft hos varje verksamhet att kunna åtgärda bristen på, ett för dem, optimalt sätt.

Vi ser idag att vi har kommit en bit på den här vägen, men att vi har en lång väg kvar innan vi är nöjda. Våra beslut ser annorlunda ut idag och vi upplever att vi har en större helhetssyn på de verksamheter vi kontrollerar jämfört med tidigare. Effekterna är svåra att mäta, speciellt på kort sikt, så vi förlitar oss på en känsla och uppfattning idag. I framtiden hoppas vi kunna se effekten på bland annat våra kundundersökningar. En värdemätare vi använder idag redan är att vi samtalar med företag och branschfolk om hur vi tänker för att stämna av hur det uppfattas och om de också kan tro på idéerna. Hittills får vi övervägande positiv respons.

Vi tror också att detta arbetssätt är en förutsättning för att skapa en kontroll som kan hantera de utmaningar vi har framför oss med bland annat ökad kriminalitet genom livsmedelsbedrägerier och en ökad komplexitet i varuströmmarna och sammansättningen på livsmedel.

Grupputveckling

Under året har vi fortsatt vårt arbete med grupputveckling som ett led i att få kontrollen att utvecklas till att bli mer kundanpassad och ge en större samhällsnytta.

Vi har utgått från en arbetsmiljökartläggning där hela livsmedelsavdelningen har varit delaktig i att lyfta viktiga frågeställningar och sedan vikta dessa för att vi ska kunna ta tag i det som gruppen ser som viktigast.

Det har resulterat i att vi nu har ett system för rotation av deltagarna i våra samarbetsgrupper som gör att vi minskar risken för att livsmedelsavdelningens arbete ska börja spreta åt olika håll, samtidigt som vi också ökar kontakten mellan alla medarbetare på avdelningen och därigenom skapar en tryggare grupp som kan samarbeta på ett effektivare sätt.

Vi har också förändrat våra större gemensamma möten så att de hänger ihop bättre och bildar en naturlig länk till samarbetsgrupperna. I detta försöker vi skapa större delaktighet både på själva mötet, men också i planering och uppföljning. Allt för att tydligt visa hur vi jobbar med ständiga förbättringar och få alla medarbetare att bli en del av detta.

Bättre formulerade beslut

Det arbetssätt vi har valt har resulterat i ett något förändrat sätt att skriva beslut. Vi utgår från att verksamheten ska ha en systematik i sitt arbete och ställer krav på detta om stickprov indikerar att systematiken inte fungerar. Sättet att skriva är ovant och vi arbetar nu med att utveckla skrivningarna i besluten och få till prejudicerande domar. Målet är självklart att uppfylla lagstiftarens intentioner, men vi anser att det borde finnas utrymme för viss flexibilitet inom lagstiftningens ram.

Studiebesök och samverkan i landet

Vår kontinuerliga och snabba utveckling innebär att vi fortsatt har ett högt tryck på oss att ta emot studiebesök från andra kommuner som vill höra mer om hur vi tänker och hanterar kontrolluppdraget. Det innebär också att vi har förväntningar på oss att vara med och driva på utvecklingen i regionen och landet. Båda delar ser vi som viktiga

eftersom vår kontroll alltid kommer att jämföras med landets kontroll. Vi blir alltså aldrig bättre än den svagaste länken i kedjan. Även om detta tar en hel del resurser anser vi därför att vi i det långa loppet har en stor fördel av att driva detta arbete. Samarbetet ger oss också möjlighet att bolla idéer och få nya inspel från andra myndigheter och människor, vilket berikar vår egen utveckling.

Företagsklimat

Sedan hösten 2013 har vi arbetat med ett projekt för att förbättra processen kring kundfakturor. Under 2014 har projektet blivit förvaltningsövergripande.

I samband med att årsfakturorna gick ut i början av året fick vi ett första test av hur väl vi hade lyckats. Vi märkte en radikal skillnad i antalet felaktiga faktureringar och i antalet samtal som kom in till oss under den här tiden jämfört med tidigare år. Arbetet har i stort gått ut på att förtydliga processen internt och kommunicera tydligt till kunderna hur det fungerar och vad de kan förvänta sig.

För att få ytterligare kunskap om hur vi uppfattas i den här frågan gjorde vi en kundundersökning i samband med fakturautskicket, samtidigt som vi också förde egen statistik på samtalen och noterade viktiga synpunkter.

Utifrån detta växte en tydlig bild fram av att den viktigaste informationskanalen var det personliga mötet vid våra besök ute i verksamheterna. Det framkom också att det fanns en hel del synpunkter på systemet med att alla verksamheter betalar för varje påbörjat kalenderår.

Med detta som utgångspunkt startade vi ett arbete med att försöka hitta ett sätt att bli tydligare i vår dialog vid varje möte och också hitta vägar att faktiskt anpassa den avgift verksamheten ska betala till den faktiska tid de varit verksamma under året. Detta har resulterat i två förändringar i våra arbetsätt. Från och med 6 november 2014 slipper företagen skicka in uppgifter till oss för att vi ska kunna riskklassa dem. Vi har sett att livsmedelsverksamheterna har svårt att förstå vad vi faktiskt behöver få tillsänt oss och materialet kan dessutom ofta tolkas på flera olika sätt. Istället väljer vi därför att göra klassningen tillsammans med verksamheten vid ett kontrollbesök. Detta innebär att uppgifterna blir rätt från början vilket gör att avgiften också blir rätt. Det innebär också att vi har möjlighet att få till stånd en bättre dialog med verksamheterna kring vår roll och vad de kan förvänta sig av kontrollen, samtidigt som vi kan få värdefull input om hur verksamheterna ser på olika frågor.

Den andra förändringen införs vid årsskiftet och innebär ett system för att betala tillbaka delar av årsavgiften till de verksamheter som avslutas under året för att på så sätt undvika att ta ut avgifter för tjänster som vi inte utför.

6.4 Miljötillsyn

E-tjänster

För att förenkla för privatpersoner och företagare skapar vi e-tjänster. Inom miljöbalksområdet är tre tjänster klara:

- Ansök om tillstånd för värmepump
- Ansök om saneringsintyg för fartyg
- Anmäl lokaler för förskola, skola och fritidshem

Ytterligare fem är på gång:

- Anmäl bassängbad, hygienisk behandling och solarium
- Anmäl bostadsklagomål
- Anmäl markförorening

- Anmäl blästring/målning
- Rapportera köldmedium

Förorenade områden

Det är stort fokus på förorenade områden i samband med exploateringsärenden, då det sker en omfattande omvandling av centrala delar av Göteborg när nya bostads- och kontorsområden byggs på tidigare industrimark. En rad stora infrastrukturprojekt har också påbörjats där markföroreningsfrågan många gånger är omfattande.

Hantering av förorenade massor har varit aktuell i ett flertal ärenden med koppling till Västsvenska paketet samt i samband med avvecklingen av Damen Shiprepair Götaverken AB. Detta har tagit mycket tid i anspråk.

Vi har också arbetat med Välenviken. Undersökningarna av föroreningshalter i sediment, fisk och musslor i viken är klara. Undersökningarna visar på förhöjda halter av PCB och andra miljöskadliga ämnen. Vi har tillsammans med Kretslopp och vatten haft möten med intresseorganisationerna i Välen för att informera om resultatet i de nya utredningarna och hur Kretslopp och vatten avser att gå vidare. Fler undersökningar behöver göras både uppströms i Stora ån och nedströms i Askims lagun för att hitta källorna till och kartlägga spridningen av de skadliga ämnena.

Avfallshantering

Det stora arbete som har gjorts tillsammans med bland annat polisen inom avfallsupplagsområdena Bulycke och Oklandsåsen är avslutat. De flesta arrendatorerna är avflyttade. Detta arbete har tagit mycket tid men vi har fått mycket erfarenhet att ta med oss till liknande arbete. Det gäller bland annat hur samarbete kan ske mellan olika myndigheter för att snabba på processen och att tydliggöra olika myndigheters ansvarsområden. Vi har fortsatt samarbetet med bland annat polisen, länsstyrelsen och Tullverket inom andra avfallsområden, som till exempel bilskrotar och export av bildelar.

Vi har gjort bedömningen att kasserad kabel är farligt avfall. Denna bedömning har överklagats av en verksamhetsutövare som hanterar metallskrot. Prövningen i högre instanser har gett oss rätt i vår bedömning.

Vi har hanterat ett stort antal klagomål på nedskräpning på bland annat infartsparkeringar där EU-migranter etablerar olika former av bosättningar. Vi har lyft problematiken inom staden och kommit med i den kommunövergripande grupp som hanterar illegala bosättningar.

Tillsyn har bedrivits av verksamhetens avfallshantering i partihallsområdet.

Energi

Vi har under året deltagit i projektet Energieffektiva företag i Väst (EFiVäst). Energi- och klimatrådgivare från Konsument och medborgarservice och miljöinspektörer har samverkat för att nå fram till företag och genomföra energitillsyn/energienomgång. Syftet var att motivera och inspirera företagen att minska sin energianvändning samt att bygga upp nätverk mellan olika aktörer i länet.

Projektet avslutades i oktober med en utvärderingsworkshop. En lärdom från EFiVäst-projektet är att vi ska fortsätta samarbetet med energi- och klimatrådgivarna för att få en bra ingång till arbetet med energifrågan hos olika företag.

Bostadsklagomål

Ett område som varje år tar mycket tid i anspråk är hanteringen av bostadsklagomål. Vi arbetar systematiskt med att effektivisera våra arbetssätt och vi strävar hela tiden efter

att hitta metoder för att kunna lägga en större del av vår tid på befogade klagomål än de som är obefogade. Under året har vi effektiviserat vårt arbete så att vi totalt sett lägger färre antal timmar på klagomålshantering. Detta har bland annat inneburit att vi har behövt använda mindre kommunbidrag för att finansiera handläggningen av ärenden som inte kräver åtgärder i miljöbalkens mening.

Fastighetsägartillsyn

Vi ser att fastighetsägarna som vi träffar i samband med vår riktade/förebyggande fastighetsägartillsyn har en annan syn på oss idag än tidigare. De har börjat förstå vår roll bättre. Vi har inte heller haft någon fastighetsägare som överklagat våra beslut eller överklagat någon faktura. Vårt samarbete med Fastighetsägarna (som organisation) har också gett effekt genom att vi som myndighet och de som verksamhetsutövare kan se att vi har samma mål och att vi tjänar på att samarbeta och kommunicera. Att arbeta med riktad/förebyggande fastighetsägartillsyn är ett sätt att försöka förhindra att problem uppstår i inomhusmiljön hos boende i Göteborg, vilket i förlängningen leder till att vi får in färre bostadsklagomål.

Städning på förskolor

Vi har vid flera tillfällen under året fått höra från både städorganisationer och verksamhetsansvariga inom förskola och skola att de uppskattar och värdesätter vår tillsyn. Flera verksamhetsutövare har uttryckt att de tycker att det är bra att vi inom ramen för vår tillsyn ger information och förklarar vikten av att ha fungerande rutiner för hygien och städning. När vi har gjort uppföljningar av den tidigare utförda städtillsynen har vi dock konstaterat att bristerna till stor del kvarstår. Vi kommer därför att ändra vårt arbetssätt och direkt förelägga stadsdelen när vi varit ute på tillsyn och konstaterat brister. Eftersom hälsoriskerna för barn som vistas i stark sol blivit allt mer aktuell och konkret, samtidigt som vi kunnat konstatera att flera gårdar saknar ett bra solskydd, har vi under det gångna året valt att även lyfta in frågan om solskydd i vår tillsyn.

Kemikalier

Kampanjen "Våga Fråga-Kunna svara" startade upp i september och det första delprojektet löpte till december. Projektet är en av åtgärderna i miljöprogrammet och finansieras med särskilda medel avsatta för miljöprogrammet. Miljöprogramsåtgärd 97 går ut på att genomföra en kampanj för att öka kunskapen om farliga kemikalier - ett påverkansarbete som i denna första del främst riktat sig till företag. Projektet motiveras av informationsplikten i den europeiska kemikalielagstiftningen REACH, som innebär skyldighet att svara på frågor om varor innehåller ämnen på kandidatförteckningen (en lista med särskilt farliga kemikalier framtagna av den europeiska kemikaliemyndigheten ECHA).

Enheten för energi och kemikalier har varit i 29 butiker och köpt 41 varor. I samband med köpet har ett blad med information om projektet och begäran om svar på frågan om varan innehåller ämnen på kandidatförteckningen överlämnats. För så gott som samtliga varor har svar inkommit inom de 45 dagar, som är lagstadgad svarstid. Samtliga varor är analyserade med avseende på ftalater på kandidatförteckningen. Tre varor visade sig innehålla ftalater i halter över 0,1 procent.

I projektet har också en ramavtalskonsult tagit fram ett informationsmaterial kallat "Kunna svara" som ligger på goteborg.se/kunnasvara. Materialet ger konkret vägledning för butiker om hur de kan uppfylla informationsplikten och innehåller exempel på avtalstexter.

En workshop är också genomförd, för inspektörer i storstadssamarbetets varutillsyn, i

syfte att utveckla tillsynen vad gäller informationsplikten.

Avloppstillsyn

Vi deltar i Avloppsguidens projekt "Metodutveckling för likriktad tillsyn av minireningsverk-samband mellan prestanda och servicerapport/egenkontroll". Projektet handlar om kommunsamverkan för att likrikta tillsynen av minireningsverk och fokuserar på husägarens egenkontroll med plan för skötsel och underhåll. Projektet, som är kopplat till tillsynen, omfattar provtagning där kommunerna som deltar i projektet delar upp minireningsverksfabrikaten mellan sig och utreder sambanden mellan prestanda utifrån provtagning och uppgifter från egenkontrollen.

Avloppsguiden är en nationell kunskapsbank om enskilda avlopp med information riktad till fastighetsägare, kommunala tjänstemän, entreprenörer och intresserad allmänhet. Informationen är oberoende och kommersiella delar hålls åtskilda från övrig information.

Bassängbad

Under det gångna året har vi haft ett aktivt samarbete med Folkhälsomyndigheten och miljöförvaltningarna i Stockholm och Malmö för att utveckla vår bassängbadstillsyn. Vi har besökt samtliga bassängbad och diskuterat egenkontroll, krav på rapportering om avvikelser m.m. Ökningen av avvikelser som skett under året är ett resultat av att vår tillsyn gjort verksamhetsutövarna mer medvetna om riskerna i sin verksamhet och vi ser det som en vinst ur ett miljö- och hälsoperspektiv.

Evenemang

Under 2014 har vi inte konstaterat några överskridanden vad gäller höga ljudnivåer på evenemang. Vi ser ett samband mellan vårt tillsynsarbete och en förbättrad egenkontroll hos verksamhetsutövarna. Speciellt glädjande är att egenkontrollen idag fungerar bra inom Got Events verksamhet.

Vattenskyddsområde Göta älv

I Göteborg finns sedan länge ett vattenskyddsområde för Göta älv med syfte att säkra råvattnet till Alelyckans vattenreningsverk. Ett arbete pågår nu med att utöka detta skyddsområde till hela älven och Vänernviken. Det innebär att det förutom Göteborg och Ale även kommer att omfatta Kungälv, Lilla Edet, Trollhättan och Vänersborg. Samtidigt pågår ett arbete med att ta fram föreskrifter för det nya, utökade området.

Fritidsbåtshamnar

Föreläggande har skickats till kommunens samtliga hamnar med begäran om uppgifter om planerade åtgärder för att ta emot toalettavfall från fritidsbåtar. Förbud mot utsläpp av toalettavfall kommer enligt Transportstyrelsens föreskrifter i april 2015. Insamlade uppgifter från hamnarna har skickats till Transportstyrelsen.

Vi har informerat alla hamnar om att det finns LOVA-bidrag att söka för installation av mottagningsanläggning av toalettavfall. LOVA-bidrag är bidrag till lokala vattenvårdsprojekt vars syfte är att minska belastningen av miljögifter och näringsämnen på den lokala havsmiljön.

Vi har granskat redovisade provtagningsresultat från spolplattor. Alla hamnar har fått kommentarer på sina analysresultat. Ingen hamn har klarat samtliga Havs- och vattenmyndighetens riktlinjer. Alla hamnar utom en har förelagts att vidta åtgärder och göra uppföljande provtagning. Vissa förelägganden har varit förenade med vite. En sammanställning av redovisade analysresultat har redovisats till Havs- och vattenmyndigheten.

Lantbruk

Under året har miljöförvaltningen varit med och startat ett nätverk för miljöinspektörer som arbetar med tillsyn av lantbruk inom Västra Götalandsregionen. Nätverket fungerar som ett forum där deltagarna kan få kontakt med andra inspektörer och utbyta erfarenheter och kunskaper med varandra. Det bidrar till att öka samsynen mellan kommunerna i viktiga frågor som berör tillsynen av lantbruk. Deltagarna kan även föra fram idéer, frågor och synpunkter till arbetsgruppen, som sedan kan driva dem vidare på regionövergripande nivå och i samarbete med andra myndigheter och aktörer som till exempel länsstyrelsen, Jordbruksverket och Lantbrukarnas Riksförbund.

Blästring

Vi märker en större kunskap om miljörisiker i samband med blästring hos entreprenörer, fastighetsägare och allmänhet. Det märks på inkommande samtal. Allmänheten inkommer med klagomål. Entreprenörer och fastighetsägare frågar nu ofta innan arbeten påbörjas för att de vill göra rätt även om det inte är anmälningsplikt på t.ex. fasadvätt. Detta innebär att vi lägger mycket tid på råd och information men också att fler vet vad som gäller.

Flera andra kommuner som till exempel Malmö, Stenungsund, Mölndal och Kungälv har hört med oss för att ta eftervär handläggning. De har även gett oss en heldel positiv feedback.

Systemtillsyn

Flera förvaltningar och bolag inom staden bedriver verksamheter som har att rätta sig efter kraven i miljöbalken. Vi har under flera år försökt beskriva vår roll som tillsynsmyndighet och tydliggöra för dem vilket ansvar de har som verksamhetsutövare. Vi har nu gått vidare och påbörjat ett arbete med att ta fram ett arbetssätt för systemtillsyn, med början på trafikkontoret. Genom detta har trafikkontoret börjat utveckla sin egenkontroll och göra interna miljökontroller av projekt.

Tatuerare

Vi ser en tatueringstrend i samhället och vi har prioriterat att besöka ett antal tatuerare med fokus på hygien och tatueringsfärger. Även om de flesta tatuerare sköter sig bra så har vi upptäckt ett antal brister. Eftersom riskerna är allvarliga, t.ex. risk för blodsmitta, anser vi att området behöver fortsätta prioriteras.

Mätning av kundnöjdhet

Miljöförvaltningen mäter kundnöjdhet genom kundundersökningen Insikt tillsammans med SKL (Sveriges kommuner och landsting). Miljötillsynsavdelningen placerar sig över målvärdet 70 inom tillgänglighet, bemötande och kompetens. Information, rättssäkerhet och effektivitet får 67, 68 respektive 69 poäng. Miljötillsynens NKI (nöjd kund-index) för perioden är 67. Se tabell i avsnitt 4 Nyckeltalsredovisning.

Miljötillsyn i siffror

	2014	2013
Antal tillsynsrapporter		
71 Hälsoskydd	252	128
72 Mark och avfall	256	244
73 Vattenskydd	498	411
74 Energi och kemikalier	232	213

	2014	2013
<i>Totalt</i>	1238	996
Antal delegationsbeslut		
71 Hälsoskydd	820	872
72 Mark och avfall	481	338
73 Vattenskydd	1 062	1 311
74 Energi och kemikalier	73	87
<i>Totalt</i>	2 436	2 608
Antal åtalsanmälningar		
Miljötillsyn (71-74)	38	21
Antal beslut om miljöstraffavgift		
Miljötillsyn (71-74)	162	163
Antal remisser		
Statliga verk och departement	18	33
Länsstyrelsen	48	59
Mark- och miljödomstolen	5	11
SBK, bygg-/rivning-/marklov	58	65
Social resurs, alkohol	255	231
Polisen, offentlig tillställning	154	104
Övriga	7	21
<i>Totalt antal remisser (exkl detaljplaner)</i>	545	524
Antal överklagade beslut		
Fakturor	36	47
Övriga	53	85
<i>Totalt</i>	89	132
Antal ärenden, diariet		
70 Avd.chef	16	66*
71 Hälsoskydd	1 913	1 659*
72 Mark och avfall	1 220	1 299*
73 Vattenskydd	4 480	4 376*
74 Energi och kemikalier	543	660*
<i>Totalt</i>	8 172	8 060*
Antal handlingar, diariet		
70 Avd.chef	48	79*
71 Hälsoskydd	9 709	8 814*
72 Mark och avfall	5 699	4 385*
73 Vattenskydd	16 042	17 090*
74 Energi och kemikalier	1 862	2 105*
<i>Totalt</i>	33 360	32 473*

6.5 Stadsmiljö

6.5.1 Västsvenska paketet

Mycket av arbetet med infrastrukturfrågor under året har handlat om Västsvenska paketet. Vi har jobbat i olika typer av samrådsgrupper i större infrastrukturprojekt som Hamnbanan, Västlänken, Götaleden, Hisingsbron osv. Vi har exempelvis deltagit i olika typer av samråd/möten kring Västlänken, både järnvägsplan och vattenverksamhet. Under hösten har vi lämnat synpunkter på koncept till MKB inför länsstyrelsens prövning. Motsvarande arbete pågår för delar av Hamnbanan.

Vi har prioriterat att delta i stadens koordineringsgrupp för Västsvenska paketet och som en del av det arbetet har vi under året startat en förvaltningsintern samverkansgrupp för miljötillsyn, stadsmiljö och juridik. I samverkansgruppen vidareförmedlas information från stadens koordineringsgrupp och vi stämmer av frågor mellan avdelningarna som rör Västsvenska paketet. Under året har vi konstaterat att vi behöver göra en tydligare rutin för förvaltningens arbete med infrastrukturprocessen, från planskede och vidare till tillsyn över byggprojekt. Det är prioriterat till i början av 2015.

Miljöövervakningsenheten har under året arbetat med miljöuppföljning av Västsvenska paketet ur luft- och bullersynpunkt. I oktober månad fick vi ett uppdrag från stadsledningskontoret att leverera underlag till utredningen om alternativ till trängselskatt som kommunstyrelsen initierat. Även här lämnade vi underlag i luft- och bullerfrågorna.

6.5.2 Stadsbyggnad

Vi prioriterar och lägger mycket tid på att jobba aktivt i tidiga planskeden, exempelvis genom olika typer av möten som startmöten, möten om enskilda frågor, deltagande i arbetsgrupper med mera. Vi ser detta som en positiv utveckling som tyder på att vi allt mer ses som en viktig samarbetspartner i stadsplaneringen. Vi märker också att det är ett effektivt sätt att arbeta då det blir mindre arbete i remisskedena. Det pågår många stora stadsutvecklingsprojekt där vår kompetens inom luft, buller, biologisk mångfald och förorenad mark är efterfrågad, t ex Centralenområdet, Gullbergsvass, planer kopplade till Västlänken och stationerna, planer i Mölndalsåns dalgång, Frihamnen, Backaplan för att nämna några.

I år har vi yttrat oss över 86 detaljplaner varav 43 stycken har nämndbehandlats. Vi har avstyrkt en detaljplan av 43 i avslutande skede av planprocessen (enkelt planförfarande eller utställning/granskning). Skälet för att avstyrka var att man vill bygga bostäder på en tomt där det växer en stor skyddsvärd ask.

Vi har yttrat oss över 51 bygglov under året, varav 5 har avstyrkts. Noterbart är att två av dessa är tillfälliga bygglov för byggande av ett stort antal studentbostäder i lägen som vi anser är olämpliga ur hälsosynpunkt. Vi anser att man om man, i likhet med arbetet med lokalisering av nya förskolor, involverat oss i urvalet av lämpliga platser kunnat undvika dessa konflikter i bygglovsskedet och platser som är bra ur miljö- och hälsosynpunkt kunnat väljas. Vi fortsätter vår dialog med stadsbyggnadskontoret kring vilka bygglov vi bör få möjlighet att yttra oss över.

Övriga tre avstyrkanden handlade om höga bullernivåer, risk för påverkan på livsmiljö för hasselnok och oklara förutsättningar avseende naturvärden samt anläggande av ett café på kanalstranden vid Bältesspännarparken.

Stadengemensamma projekt, Bullerpolicy

Tidigt på året fanns ett förslag till ny policy framme som samtliga förvaltningar utom trafikkontoret stod bakom. Det beslutades då att trafikkontoret skulle ta upp frågan internt vilket inte skedde förrän i december. Sett till året i stort har därför arbetet med bullerpolicy stått stilla. Efter en workshop med trafikkontorets ledning har trafikkontoret nu tagit fram ett ställningstagande som ser ut att kunna möjliggöra en framtida lösning.

Oklarheten rörande den nationella hanteringen av bullerfrågan kvarstår och är möjligen än mer oklar nu när en ny regering tar över frågan om en eventuellt ny förordning om riktvärden för trafikbuller. Projektledningen för ny bullerpolicy har översiktligt tittat på hur en alternativ policy skulle kunna se ut och vilka delar av nuvarande förslag som kan behållas. Nya riktvärden utan geografisk förankring kommer att omkullkasta nuvarande förslag som då måste omarbetas och troligen bli i en annan form.

Erfarenheten från detta arbete visar på vikten av att alla, på alla nivåer i alla de planerande förvaltningarna, har samma synsätt på inriktningen i stadsutvecklingen och står bakom de strategiska dokument som tagits fram inom staden. Det är också mycket viktigt med tydliga uppdrag och att en projektgrupp som tillsätts ska arbeta mot ett gemensamt mål och en gemensam lösning som kan innebära att man både måste ge och ta för att hitta bästa möjliga lösning.

Stadengemensamma projekt, Kompensationsåtgärder och grönytefaktor (GYF)

Projektet drivs av en arbetsgrupp som består av de tekniska förvaltningarna. Vi har fram till hösten lett arbetet men då vi fick en vakans har vi fått uppbackning av en biträdande projektledare från stadsbyggnadskontoret. Under året har en uppdaterad och förtydligad metod för kompensationsåtgärder för natur och rekreation tagits fram. I metoden ingår inte bara natur och rekreation utan också andra ekosystemtjänster. Inom projektet har vi också tagit fram en metod för användning av grönytefaktor, för att garantera en viss mängd och kvalitet grönyta vid exploateringar. Inom arbetet med GYF har vi samverkat med Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). Inom samverkan har vi fått stöd i grundmaterial, att lokalanpassa till våra förhållanden samt att testa metoden på ett antal detaljplaner. De båda arbetsmetoderna kommer att redovisas i två fristående rapportdelar, men de bör tillämpas tillsammans i stadens arbete med plan- och exploateringsprojekt. I början av 2015 kommer metoderna att antas i berörda nämnder.

Summering och framåtblick

Vi har under året uppmärksammat att fler och fler planerade bostäder ligger i områden med höga bullernivåer (över de nivåer som tillåts i vår nuvarande bullerpolicy) och/eller där luftkvaliteten är sådan att någon av miljökvalitetsnormerna överskrids. Detsamma gäller för påverkan på skyddade arter. Detta blir en allt större utmaning eftersom det saknas strategier för hur dessa frågor ska hanteras och för att staden dessutom inte alltid har samma syn som länsstyrelsen. Staden har ingen ny bullerpolicy ännu och vi saknar en tydlig strategi för hanteringen av frågor som rör luftkvalitet både internt på förvaltningen och i staden. Ett arbete kring hanteringen av skyddade arter är påbörjat men inte klart.

Vi har erfarenhet av att satsningar på kommungemensamma angreppssätt på ”knäckfrågor” i planprocessen, som kompensationsåtgärder eller bullerpolicy, faller väl ut och vi märker att vi i det arbetet ses som en kreativ, realistisk och pådrivande partner till de planerande förvaltningarna. Dessutom är arbetssättet något som uppmärksammas som positivt av länsstyrelsen. Arbetet med bullerpolicyn presenterades exempelvis som ett gott exempel på en intern kompetensutvecklingsdag på länsstyrelsen. De signaler vi

får från länsstyrelsen är att sättet att arbeta över förvaltningsgränser men också att involvera länsstyrelsen tidigt i processen är positivt. Vi tycker därför att det är viktigt att bullerpolicy blir klar och att arbetet kring hanteringen av skyddade arter fortsätter.

Den fråga som vi, men även länsstyrelsen, ser som nästa viktiga fråga som måste hanteras över förvaltningsgränserna är hanteringen av luftkvalitetsfrågan i planprocessen. Detta är mycket viktigt och behöver göras snarast. Vi har bjudit in till ett sådant arbete kring luftkvalitet med berörda förvaltningar. Hanteringen av luftfrågan kommer även prioriteras internt i vårt förtätningsarbete under 2015.

Vi har nu flera stadenövergripande strategiska dokument som är antagna och ytterligare är på gång. Vi förväntas nu, från olika håll, att ha en mycket bred kunskapsbas kring dessa med oss i planarbetet. Men vi behöver även ha tillträde till de arenor som ger möjlighet till att jobba med implementering och Centrala älvstaden är en sådan arena.

6.5.3 Luftövervakning

Vi har under året övervakat luftkvaliteten genom drift och underhåll av miljöförvaltningens och Luftvårdsprogrammets mätstationer i Göteborgsregionen.

I början av året sammanställdes mätdata från 2013 och rapporterades till Naturvårdsverket. Denna rapport visar att halterna av kvävedioxid överskred miljökvalitetsnormen vid Gårda och vid Haga. Halterna av partiklar, PM10, klarade normen även 2013.

Vi har köpt nya instrument för mätningen av partiklar och kväveoxider. Det innebär att vi nu mäter både PM2,5 och PM10 i taknivå på Femmanstationen. Informationen från instrumentet kan dessutom användas för att verifiera resultaten på övriga platser där partiklar mäts. Under sommaren kom tre nya instrument för mätningar av kväveoxider på plats. Det innebär att vi under 2015 kan mäta kväveoxider med den så kallade referensmetoden på alla stadens mätstationer. I slutet av året påbörjades arbetet för att resa en ny meteorologisk mast på Lejonet. Detta arbete kommer att fortsätta under 2015, med byggnation och inskaffande och montering av mätinstrument. Under året har vi haft vissa problem med databortfall vilket framför allt beror på brister i elförsörjningen och byggnadsarbeten på några av våra mätplatser. Dessa problem avhjälpas troligen till stor del genom byte av mätteknik och genom den nya masten.

Beräkningarna i Ren stadsluft har slutförts och under hösten har nya beräkningskartor publicerats i Infovisaren efter vissa tekniska problem. Inom Ren stadsluftsamarbetet gör vi årlånga mätningar av kvävedioxid och PM10 vid Lundbybadet och i södra Biskopsgården.

Uppdragsmätningar har även gjorts för luftvårdsprogrammet, i Bohus, och en mätning för Västsvenska paketet gjordes under andra halvåret invid Lundbyleden. Inom ramen för utvärderingen av det Västsvenska paketet har vi gjort exponeringsberäkningar för befolkningen i Göteborg, Partille och delar av Mölndal med de utökade Ren stadsluftkartorna som underlag, och jämfört dessa med exponeringen under 2012, innan trängselskatten infördes. Även på partikelsidan har halterna före och efter trängselskatten jämförts. Andra uppdrag som kan nämnas är luftkvalitetsberäkningar för detaljplaner, till exempel Bohusgatan och Mjölktorget, prognosarbetet och utvärdering av de partikeldämpande åtgärderna och en utvärdering av dubbdäckförbudet på Friggagatan. Det senaste uppdraget är att delta i den snabbutredning om alternativ till trängselskatt som staden beslutat om.

Vi har arbetat med de luftrelaterade kapitlen i miljörapporten och i somras revideras delmålet för partiklar, eftersom det gamla uppfyllts. Vid ett par tillfällen under året har vi träffat kollegor från Stockholm och Malmö och alla luftgruppens medlemmar har

deltagit i utbildningar kring beräkningsprogramvaror. Kunskaper från utbildningarna har varit bra underlag för diskussioner om vilka beräkningsprogram vi behöver för att kunna svara på hur luftmiljön ser ut i en allt tätare stad.

6.5.4 Biologisk mångfald

För att främja den biologiska mångfalden arbetar vi med en naturvårdsstrategi för Göteborg. Detta arbete involverar flera förvaltningar och under hösten har en konsult utrett vilka arter och biotoper som är särskilt viktiga i Göteborg.

Naturvårdstrategiarbetet kommer att fortsätta under 2015. Arbetet delfinansieras av bidrag för lokala naturvårdsprojekt (LONA) och anslaget för miljöprogramsåtgärder.

Miljöövervakningsplanen för 2014 preciserar vilka ekologiska undersökningar som ska göras, som underlag för miljöövervakningen och för planeringen av staden. I år har vi undersökt skalbaggen källkvicklöpare, fåglar och fjärilar och insekter i skyddsvärda träd. De marina och limniska undersökningar vi gjort har varit undersökningar av ålgräsängar, tributyltenn i nätsäckor och bottenfauna i sötvatten och metaller i vattenmossa.

I slutet av året slutfördes projektet om ekologisk landskapsanalys (ELA) som vi genomfört tillsammans med park- och naturförvaltningen. Nästa år kommer vi att arbeta med informationsinsatser och med att implementera användandet av ELA i stadens arbete med den fysiska planeringen, men också i naturvårdsstrategin och i markförvaltningen. Arbetet har gjorts med hjälp av bidrag för lokala naturvårdsprojekt (LONA), liksom ett pedagogiskt projekt om pollinerande insekter, som görs ihop med Botaniska trädgården. Vi har också arbetat med ett projekt om Liv i död ved.

Vi har tagit fram underlag och analyser och skrivit kapitlen i miljörapporten som har koppling till naturmiljön. Vi kan också konstatera att vår expertis är efterfrågad både inom förvaltningen och i staden. Vi lägger mer tid än planerat på remissvar rörande till exempel vattenverksamheter – som kan röra allt ifrån små flytbryggor till Hisingsbron – detaljplaner och remisser som rör vattenförvaltningen i landet.

Vi har haft en praktikant som under tio veckor jobbat med en av miljöprogramsåtgärder, nummer 108, och tagit fram en plan för övervakning av grundvattenkvaliteten.

6.5.5 Hav och kustvatten

Vi har förankrat och planerat arbetet med stadens vattenfrågor i den samordningsgrupp där representanter för bland annat kretslopp och vatten, park och natur, Göteborgs hamn och Gryaab finns med. Miljöförvaltningen har representerat staden i vattenråd och vattenvårdsförbund och agerat bollplank gentemot vattenmyndigheten.

Dessutom har vi samordnat arbetet inom KIMO, se avsnittet Internationellt och forskning.

6.5.6 Internationellt och forskning

2014 antog staden en ny policy och riktlinjer för internationellt samarbete. I dessa styrande dokument tar staden tydligt ställning för ett aktivt internationellt samarbete. De nya direktiven innebär att vi behöver revidera förvaltningens riktlinjer från 2012.

Flera av våra miljöstrategiska dokument har vi översatt till engelska. Vi kommer använda dem för spridning i våra internationella nätverk och kontakter samt i eventuellt kommande internationella sammanhang eller ansökningar.

Vi ser att det finns många externa finansieringsmöjligheter för förvaltningen att söka för

att kunna vara med i och driva forsknings- och utvecklingsprojekt. Vi har förberett oss för EU:s nya programperiod och flera bra projektförslag har kommit fram från förvaltningen. Men den interna processen att gå från idé till ansökan är trevande. Tyvärr kommer vi inte lyckas ha igång något nytt EU-projekt 2015. Det beror dels på att projektförslagen inte har varit tillräckligt färdiga för att gå in med ansökan och dels på att flera utlysningar fortfarande inte har öppnats. Vi bevakar den pågående processen kring stadens Smart Cities-ansökningar för att se om vi kan ha en roll i dessa.

Step up är ett pågående Smart Citiesprojekt som handlar om hur energifrågan kan länkas samman med stadsutvecklingsfrågan, framför allt den fysiska planeringen. Stadsbyggnadskontoret projektleder inom staden. Konkret arbete på hemmaplan är att försöka implementera klimatprogrammets intentioner i Älvstadenarbetet, vilket är en stor utmaning med många barriärer såväl kulturella som organisatoriska. Alla städer som är med i *Step up* är så kallade borgmästarstäder som åtagit sig att ha en aktuell åtgärdsplan för energi och klimat. Projektet handlar om att förbättra planerna utifrån erfarenhetsutbyte både med avseende på ambition, innehåll och implementering.

I *Borgmästaråtagandet (Covenant of mayors)* har vi uppdraget att följa upp stadens åtagande till EU. Anvisningar för hur och när detta ska göras har försenats rejält, men senaste informationen är att det kommer att ske under februari 2015. Vi förbereder uppföljningen inom ramen för vårt arbete med *Step up*.

Sustainable food (se avsnitt 6.5.7, underrubrik *Miljömåltider*)

För andra året deltar staden i WWF:s globala stadsutmaning *Earth hour city challenge*. I januari blir det officiellt vilka finalisterna är. Om Göteborgs Stad blir framgångsrika i tävlingen så erbjuder det staden en stor möjlighet att stärka vårt anseende och vår självbild inom klimatområdet. Stadsledningskontoret ansvarar för anmälan och vi för inrapporteringen. Rapporteringen består i att beskriva stadens strategiska klimatarbete både med avseende på målambition och i handling i form av "actions". Vi har gjort en stor insats i att samla in "actions" från förvaltningar och bolag i staden. Allt som rapporterats in är översatt till engelska. I november ordnade vi ett uppskattat och välbesökt inspirationseminarium ihop med WWF. Seminariet var dessutom kickoff för genomförande av Klimatstrategiskt program för Göteborg.

Inom arbetet med *WISE som är ett Mistra Urban Futures projekt* så har vi tagit fram en rapport, Klimatomställning Göteborg 2.0. Rapporten har väckt uppmärksamhet och positionerat Göteborg nationellt i dessa frågor. Rapporten är översatt till engelska. Vi hade en lyckosam nationell konferens i ämnet i Göteborg i september. Nu jobbar vi tillsammans med GR pedagogiskt centrum för att utveckla ett spelkoncept riktat till ungdomar för att kommunicera innehållet i rapporten. Spelet är en miljöprogramsåtgärd som beviljats miljöprogramspengar (åtgärd 7 och 8). Spelet kommer vara på engelska. Som del i spelutvecklingen har vi under hösten haft workshops med gymnasieelever i regionen. Från Göteborg har Lindholmens tekniska gymnasium deltagit. Resultatet är sammanställt och ska användas i spelutvecklingen som påbörjas i januari 2015.

Andra WISE-aktiviteter som vi deltar i handlar om hur olika beslutsmodeller på transportområdet kan användas för att styra mot ett mer hållbart transportsystem. I en rapport kommer vi bland annat fram till att bilinnehavet är en starkt styrande parameter för möjligheten att nå K2020s önskade kollektivtrafikandel. Detta ger oss argument för att i framtiden fokusera starkt på åtgärder som kan minska behovet av att äga bil, vilket i sin tur ger förutsättningar för minskat bilinnehav. Ett annat spår är "tidsanvändning och hållbarhet" som kommer trappas upp 2015 pga. nya forskningsmedel. Forskningen kommer bl.a. beröra indirekta miljöeffekter av ändrade arbetstidsmönster. Inom ramen för vårt WISE-samarbete och Mistra Urban Futures pågår diskussioner om att ta en aktiv roll i kommande FN-program för Hållbara livsstilar och utbildning. Göteborgs

stad, genom Miljöförvaltningen och Konsument och medborgarservice planerar för att gå in i detta arbete.

Vi deltar i två av *Eurocities arbetsgrupper*, Buller och Klimat/energi/luft, där vi nätverkar med andra stora städer i Europa och utbyter erfarenheter. Staden är på gång att gå in i ett nytt Eurocitiesåtagande som heter "*Green digital charter*", som vi kan komma få en roll i redan 2015.

Partnerskap Göteborg – Nelson Mandela Bay Municipality – projekt Climate Change
Inom partnerskapet med NMBM pågår ett treårigt projekt, Climate Change. I projektet har år två precis avslutats. Fokus i projektet är städers anpassning till ett förändrat klimat och hur vi kan minska våra växthusgasutsläpp. Under året har vi haft ett erfarenhetsutbyte kring arbetet med energieffektivisering som miljötillsyn har drivit som ett projekt tillsammans med regionen. Vi har även delat erfarenheterna av att ta fram ett klimatstrategiskt program samt stadsbyggnadskontorets arbete med klimatanpassning. Det har resulterat i att NMBM nu har fått ett uppdrag att göra motsvarande arbete i sin kommun. På hemmaplan har vi startat ett arbete kring hur vi på miljöförvaltningen kan bidra i arbetet med klimatanpassning, dels genom förebyggande arbete i planering samt vid tillsyn och prövning.

Arbetet med att koordinera arbetet inom *KIMO Sverige* fortgår. Detta arbete innebär mycket kontakt med medlemskommunerna och med andra KIMO-sektioner. Under året har KIMO:s arbete med att uppmärksamma problemet med plast i haven bland annat inneburit förvaltningens medverkan i utställningen *Out to sea?* och informationsfilmen *Strömmar av plast – Västerhavets dilemma*.

Inom luftarbetet sker en hel del utbyten med *akademin*, främst genom vår medverkan i Göteborgs atmosfärsvetenskapliga centrum (GAC) som samlar forskare och andra från Chalmers, Göteborgs universitet och andra aktörer i regionen. Bullergruppen samarbetar även den med Chalmers och Göteborgs universitet inom projektet *Sonus*.

Vi får en del förfrågningar om *studiebesök från internationella gäster* som vi försöker bemöta eller hänvisa till Green Gothenburg om vi anser de är mer lämpade för uppdraget.

6.5.7 Miljöstrategi

Kunskap och kommunikation

Miljökommunikation

Nu när staden tagit fram flera miljöstrategiska dokument ser vi ett utökat behov av olika kommunikationsinsatser och samordnade sådana, till exempel bör vi ha ett större årligt miljömålseminarium då vi berättar om uppföljningen av miljömålen och genomförandet av miljöprogrammet, klimatprogrammet, kemikalieplanen med flera. För implementeringen av dokumenten pågår arbete med att planera kommunikationsinsatser. Vi har arbetat fram kortversioner av våra miljöstrategiska dokument och översatt dem till engelska. Vi ser att vi behöver vara öppna för nya möjligheter och våga testa nya arbetssätt som att delta mer i samhällsdebatten med syfte att dela med oss av vår kunskap och sprida våra budskap. Under året har vi, utöver miljörapportseminariet och kickoff för klimatprogrammet, gjort ett par utåtriktade kommunikationsinsatser, till exempel deltog vi i den så kallade Framtidsveckan i oktober. Initiativet arrangeras av Studieförbundet och Omställningsrörelsen i Göteborg. Förvaltningen höll "öppet hus" med klädbyte, test av våra miljöfordon, klimatafton, lunchcykeltur, frukostseminarium med mera. Det blev en lyckad vecka och byggde på ett gott samarbete i huset. I början av året hade vi ett event i Älvrummet för att ge invånarna en möjlighet att tycka till om förslaget till klimatprogram för Göteborg.

Miljöprogrammet, klimatprogrammet och kemikalieplanen har presenterats på Ekocentrum i olika sammanhang och tillfällen.

Klimatdialog med unga

Vi har i uppdrag av nämnden att föra klimatdialog med unga. Vi har fokuserat arbetet på gymnasieungdomar. Arbetet har utvecklats mer än vi planerade för. Det har visat sig att många aktörer i staden är intresserade av att jobba mer med och för ungdomar och vi har inlett flera betydelsefulla samarbeten som förhoppningsvis kommer underlätta för oss framöver. Vi deltog med gott resultat i ungdomssatsningen we_change under 2014. Satsningen är en hållbarhetsturné riktad till gymnasieungdomar. Hela turnén avslutades på Rosenbad där fyra elever från Göteborg deltog och fick ställa frågor till miljöministern. Vi planerar nu för deltagande 2015 tillsammans med fler förvaltningar från staden. We_change fungerade som språngbräda för samarbete med Lindholmens tekniska gymnasium och Mikael Elias gymnasium. Vi har dessutom inlett ett idéburet offentligt partnerskap (IOP) med Jordens Vänner kring klimatworkshops i gymnasieklasser. Jordens Vänner har fört in information om Göteborgs klimatpåverkan och Göteborgs Stads klimatarbete i sin föreläsningsdel och utformat en konkret workshopdel där eleverna får fokusera på lokala lösningar. I november höll Jordens Vänner en första workshop på Angeredsgymnasiet. Under 2015 ska fler workshops genomföras med gymnasieklasser i Göteborg.

Vi leder ett regionalt nätverk med samma namn Klimatdialog med unga där tio kommuner är aktiva. Från Göteborgs Stad är konsument- och medborgarservice, lokalförvaltningen och Göteborg Energi aktiva. Det har gett oss ökad kunskap om varandras arbete och möjligheter till fler samarbeten.

Totalt under året har vi lagt ner ca 500 timmar. Det är mer än dubbelt så mycket jämfört med vad som var planerat. Det beror till stor del på att arbetet har gått bättre än vi vågade hoppas på och gett ringar på vattnet som har bidragit till fler möjligheter att involvera unga i klimatfrågan.

Utbilda kommunens personal om miljömålen

Utbildning i miljömålen är en miljöprogramsåtgärd (åtgärd 173) som vi beviljats miljöprogramsbidrag för. Åtgärden är att ta fram och erbjuda en grundläggande miljöutbildning som utgår från miljömålen och riktar sig till anställda i Göteborgs Stad. Vi har anlitat GR för att hjälpa oss att utveckla utbildningen. Hösten har ägnats åt att jobba med innehållet. Utbildningen ska vara klar och kunna börja användas i slutet av mars 2015. Det har varit en stor utmaning att på så kort tid få till ett heltäckande innehåll som kan vara relevant för så många som möjligt i stadens verksamheter. Vi kommer att testköra utbildningen under början av 2015. Samtidigt kommer vi behöva jobba med att förankra och implementera utbildningen, Det är viktigt att vi gör detta på ett genomtänkt vis. Inte minst vart vi bäst i staden placerar ett digitalt utbildningspaket för tillgänglighet etc.

Utöver utvecklingen av utbildningen har vi sett behov av att samordna oss med de andra miljöutbildningsprojekt som pågår i staden med utgångspunkt i miljöprogrammet. Vi initierade därför ett samarbete med dem som har varit värdefullt.

Tyvärr har vi inte hunnit uppbereda alla pengar vi fick beviljat för projektet. Det var dock aldrig realistiskt att hela utbildningen skulle vara klar under 2014 med en så kort startsträcka. Men genom att vi fått beviljat pengar även 2015 har vi goda möjligheter att kunna slutföra arbetet med att ta fram utbildningen och sprida och förankra den bland stadens verksamheter.

Totalt har vi lagt ner närmare 400 timmar under året. Det fanns ingen tid avsatt för

projektet i planeringen eftersom vi inte visste att det skulle beviljas miljöprogramspengar.

Hållbara tillsammans

Vi har inlett ett samarbete med konsument- och medborgarservice och kretslopp och vatten som vi kallar *Hållbara tillsammans*. Samarbetet syftar till att utveckla arbetet med hållbara konsumtionsmönster. Vi har en gemensam utgångspunkt i mat, kemikalier och avfallsminimering och vi styr mot miljömålen Giftfri miljö, Begränsad klimatpåverkan och God bebyggd miljö. Genom samarbetet stärker vi varandra i våra uppdrag och får större genomslagskraft kring gemensamma budskap samt att vi kan använda och få ut mer av gemensamma resurser.

Miljörapporten och miljöprogrammet

Uppföljning av lokala miljö kvalitetsmålen - miljörapport

En förutsättning för en god stadsmiljö är att vi når stadens 12 miljö kvalitetsmål. Miljö kvalitetsmålen är en precisering av den ekologiska dimensionen inom hållbar utveckling. Miljörapporten 2013, som är vår uppföljning av miljömålen, visar att vi behöver fortsätta och intensifiera miljöarbetet för att nå våra mål. Särskilt stora utmaningar har vi inom havsmiljön, klimatområdet, luftkvalitet, bullerområdet (God bebyggd miljö) och kemikalieanvändningen (Giftfri miljö). För att vända trenden med allt surare gubbar i målbedömningen krävs det att vi ökar takten i miljöarbetet. Trots många röda och gula gubbar ser vi flera positiva trender i staden och miljön som är på gång t.ex. genomförandet av Västsvenska paketet och Västlänken, införandet av svaveldirektivet 2015, införandet av euro 6 och nya skärpta krav på avgasrening, satsningarna på tyst och utsläppsfri kollektivtrafik, åtgärderna i miljöprogrammet, kemikalieplanen och klimatprogrammet mm och det kommer bli viktigt att vi försätter att följa upp effekterna av detta i miljörapporten även i framtiden.

I september höll vi ett välbesökt seminarium om miljö tillståndet och lyfte goda exempel från stadens miljömålsarbete. 100 procent av de ca 100 deltagarna svarade att de var nöjda med seminariet i vår uppföljningsenkät. Miljörapportsseminariet är ett bra forum för att inspirera och motivera stadens politiker och tjänstemän i sitt miljöarbete. Miljörapportsseminariet är framgångsrikt i sin nuvarande form men trots det finns det skäl till att förändra formatet och ta ett nytt grepp till nästa år. Vi har mer att säga nu än tidigare, vi har tagit fram flera viktiga strategier och projekt för att nå miljömålen och det är viktigt att vi ger resten av staden feedback från det arbetet och samtidigt inspirera till mer.

Våra förslag till nya miljö kvalitetsmål för klimat och reviderade delmål för luft respektive skogen har beslutats av staden. Det finns behov av ytterligare revideringar av delmål som löper ut 2015. Det är viktigt att vi reviderar miljömålen i takt med att de löper ut och att vi gör det smart så att vi får bra, uppföljningsbara mål som är kopplade till konkreta åtgärder och går i linje med våra framtagna strategier och program. De nya målen behöver också vara väl förankrade i staden så att hela staden vet vart vi ska även efter 2020.

Åtgärder för att nå miljömålen – miljöprogram

Miljöprogrammets första år får betraktas som en framgång. Redan efter ett halvår var sju åtgärder avslutade och nästan 150 påbörjade. De stimulansmedel som kommunstyrelsen avsatte i budgeten har absolut varit en av de största anledningarna till att arbetet kom igång så bra. I början på året la vi ner mycket arbete på att tillsammans med stadsledningskontoret bereda ansökningarna till dessa medel. I juni fattade kommunstyrelsen beslut om de 64 projekt som beviljades stimulansmedel (totalt knappt

24 miljoner kronor) från årets budget. I november beviljades sedan 50 projekt stimulansmedel på ytterligare knappt 39 miljoner kronor för 2015. Miljöförvaltningen beviljades stimulansmedel för alla fyra projekt som vi sökt för; Hållbar livsstil-projektet (Åtgärd 5,7,8), Våga fråga (åtgärd 97), naturvårdsstrategi (åtgärd 110) och miljömålsutbildning (åtgärd 173). Den korta tiden har krävt att vi behövt vara extra kreativa och effektiva, men trots detta kommer vi ha svårt att helt kunna färdigställa åtgärderna till årsskiftet.

Miljöförvaltningens samtliga miljöprogramsåtgärder

I mars gjorde vi en första uppföljning av miljöförvaltningens åtgärder. Den uppföljningen visade att vi redan då hade påbörjat minst hälften av våra åtgärder och att vi redan sedan flera år är i hamn eller på god väg i hamn med många av åtgärderna i åtgärdsstrategin Göteborgs stad som föregångare. Vårt interna miljöarbete innebär framöver att skruva lite till, att förbättra lite mera hela tiden. Exempel är hur vi ställer krav då vi köper in, vad vi köper in och hur vi fortsätter att miljöanpassa transporterna trots att vi redan har bilpool med enbart miljöfordon, inga p-platser osv.

Miljö- och klimatnämnden är ansvarig för 45 åtgärder i miljöprogrammet. Av dessa har vi under året slutfört en - åtgärd 178 *Fastställ kalkylförutsättningarna vid miljö- och energiåtgärder*. Utredningen konstaterar att miljöprogramsåtgärdens ambition att "en annan kalkylränta ska gälla vid miljö- och energiinvesteringar" inte är rätt väg att närma sig problematiken. Kalkylräntan kan vara för hög rent allmänt men då handlar det om en övertolkning av affärsmässighetskravet eller en felaktig riskbedömning generellt. Kalkylräntan bör förmedla en korrekt bild av den investerande organisationens kostnader och risker samt prognoser om framtiden. På så sätt är det inte i en särskild miljöinvesteringsränta lösningen bör ligga. En lägre kalkylränta för miljö- och energiåtgärder skulle visserligen premierat denna typ av investeringar, vilket många med goda skäl kan betrakta som positivt för samhällets utveckling. Samtidigt innebär det en minskad transparens i beslutsfattandet och det som borde handla om en tydlig och medveten politisk prioritering göms istället undan i en matematisk formel. Däremot finns det ett antal alternativa lösningar som kan främja miljö- och energiåtgärder. Dessa alternativa lösningar utarbetas nu i dialog med stadsledningskontoret och kommer att överlämnas till miljö- och klimatnämnden under våren 2015 för fortsatt hantering i staden.

34 åtgärder är pågående enligt plan. För en hel del av dessa är det svårt att definiera en given "slutpunkt", eftersom de har karaktären av ständigt pågående arbete. Särskilt gäller detta de åtgärder som är kopplade till miljötillsyn och livsmedelskontroll.

Tio åtgärder är inte påbörjade alls. Cirka hälften av dessa finns med i verksamhetsplaneringen för 2015 och bör därmed komma igång bra. Några stycken vilar på grund av att vi bedömer att det just nu är fel tillfälle att påbörja arbetet. Några är svåra för oss att komma igång med eftersom de ligger ganska långt ifrån vår övriga verksamhet och det därför krävs lite större ansträngning för att vi ska komma igång.

En åtgärd, nummer 43 *Utred koldioxidifferentierad landningsavgift på Göteborg City Airport* skulle vi vilja avsluta utan åtgärd eftersom beslut har fattats om att lägga ner flygplatsen. Vi kommer att försöka jobba med att minska flygets klimatbelastning på andra sätt, dels finns det med som en strategi i klimatprogrammet, dels kommer det att vara med i Greenhackgbg-projektet.

Åtgärder som alla nämnder och styrelser ska genomföra

Av de nio åtgärder som alla nämnder och styrelser ska arbeta med så har vi avslutat fyra, påbörjat fyra och en är inte påbörjad. Två av dessa åtgärder har vi tagit ett större,

övergripande ansvar för. Det gäller främst åtgärd 173 som handlar om att utbilda kommunens personal om miljömålen där vi har arbetat intensivt under hösten med att ta fram ett utbildningsmaterial som ska kunna användas av alla i staden. Utbildningsmaterialet blir klart i början av 2015. Den andra är åtgärd 171 som handlar om att konsekvensbedöma kommunala projekt och styrdokument gentemot miljömålen där vi har tagit på oss ansvaret att ta fram en checklista. Detta arbete har dock inte påbörjats alls då vi under året prioriterat andra arbetsuppgifter.

De fyra vi har avslutat är 169 *Inför miljöledningssystem*, 170 *Utse miljöansvarig*, 186 *Inför miljöstyrande riktlinjer för resande* och 187 *Utse en mobilitetsansvarig*.

Kommentar på arbetet med miljöprogrammet

Effekterna av dessa åtgärder en och en är svåra att uppskatta. Åtgärderna är tydligt kopplade till miljömålen eftersom förhoppningen är att miljöprogrammets stora mängd åtgärder tillsammans ska få genomslag i miljörapportens uppföljning av miljömålen. Behovet av kommunikation av miljöprogrammet är stort liksom för vårt övriga strategiska miljöarbete. Vi har arbetat fram kortversioner av våra miljöstrategiska dokument och översatt dem till engelska. Vi behöver vara öppna för nya möjligheter och våga testa nya arbetsätt och verktyg som till exempel delta mer i samhällsdebatten med syfte att dela med oss av vår kunskap och sprida våra budskap. Vi har 2014 gjort ett par utåtriktade kommunikationsinsatser, t ex deltog vi i den så kallade Framtidsveckan (6-12 okt). Initiativet arrangeras av Studieförbundet och Omställningsrörelsen i Göteborg. Förvaltningen höll "öppet hus" med klädbyte, test av våra miljöfordon, klimatafton, lunchcykeltur, frukostseminarium mm. Det blev en lyckad vecka och byggde på ett gott samarbete i huset.

Verksamhetsstöd - miljöuppföljningssystem

Vi arbetar med att utveckla ett it-stöd som ska underlätta för vår hantering av miljödata och för andra att rapportera indata för miljömålen, samt åtgärder inom de strategiska program vi ansvarar för. Vi har fått tillåtelse att använda oss av stadens avtal med Stratsys och modellen vi jobbar med är i linje med Rappet. Vi ser en klar fördel för användarna att vi valt samma system. Men eftersom vi använder ett stadengemensamt system krävs det ännu mer förankring för att miljöuppföljningen ska passa ihop med stadens övriga uppföljning. Miljöuppföljningen kommer att beröra alla förvaltningar och bolag i staden, några mer än andra och det är viktigt att förankringen går rätt till och att rätt människor är informerade och ger godkännande för detta. Det är många personer inblandade på olika platser i staden, främst stadsledningskontoret, webbenheten på Konsument och medborgarservice samt Intraservice.

Projektet innehåller flera olika delar och har inte riktigt nått så långt som vi önskat, dels på grund av tidsbrist och dels på grund av projektets komplexitet. Vi har under hösten haft värdefullt projektledarstöd av en konsult. En kvarstående fråga är hur miljömålsuppföljningen, som idag görs i miljörapporten, och åtgärdsuppföljningen ska integreras. Att följa upp åtgärder är nytt för oss och vi är fortfarande osäkra på hur vi ska mäta effekten och resultatet av arbetet kopplat till miljömålen. Att utveckla mätetal och effektuppföljning av åtgärdsarbetet är en viktig framtidsfråga som vi behöver ha mer resurser och kunskap för att kunna göra.

Ambitionen är att göra en första åtgärdsuppföljning i systemet i början av 2015. För detta har vi kommit överens med ett par förvaltningar och bolag att vara testpiloter så vi snabbt kan få synpunkter på vad som behöver förbättras. Vi har valt att skjuta upp användningen av miljöuppföljningssystemet för miljörapporten. Detta för att vi ännu inte har förutsättningarna klara för att publicera data från systemet på webben. Miljörapportsgruppen kommer att lägga in miljörapporten i uppföljningssystemet under hösten 2015.

I nämndens inriktningsdokument för 2014 framgår att en ” Relevant IT-lösning för att möjliggöra effektiv uppföljning av miljö/klimatprogrammet ska presenteras nämnden.” Detta har inte gjorts och vi föreslår därför att det görs tidigt under 2015.

Förstudien Den gröna berättelsen är inrapporterad till Göteborg & Co och är en del av Jubileumsplanen Göteborg 2021. Huvudsyftet med berättelsen är att den ska bidra till att nå stadens miljömål. Stadsmiljö har varit miljöstödd till kommunikationsavdelningen som ansvarat för studien.

Göteborgs Stad dalade och kom i år på sjunde plats i årets kommunranking som sammanställs av tidningen Miljöaktuellt. Det är dock väldigt små marginaler upp till prisballen. Slutsatsen är att det som är mest avgörande för oss i år var att vi fortfarande exploaterar jordbruksmark, skyddsvärd natur och tätortsnära grönområden. Det är viktigt att vi fortsätter att synas i det här sammanhanget liksom andra för att sprida allt bra miljöarbete vi gör och få feedback på det.

Miljödiplomering

Vi har i uppdrag av nämnden att bidra till att utveckla ”hållbar turism” och ”hållbara evenemang”. Stadens miljöprogram uppmanar även alla stadens förvaltningar och bolag att införa miljöledningssystem eller miljöcertifiering. Miljödiplomering är en metod för att bygga upp ett miljöledningssystem för både verksamheter och event/evenemang. Genom att miljödiplomera sig bidrar verksamheter till att förbättra miljön och nå ett mer hållbart samhälle.

Vi har totalt drygt 200 miljödiplomerade verksamheter samt ytterligare 100 anmälda verksamheter som avser eller har startat sitt arbete med miljödiplomering. Under året 2014 anmälde sig cirka 50 verksamheter till miljödiplomering. Vår eventdiplomering växer och 2014 har varit ett bra år. Nio olika event samt 17 stycken mässor, som har arrangerats av Svenska Mässan, har miljödiplomerats. Av stadens egna verksamheter finns en utvecklingspotential. Av 34 kommunala bolag har fem stycken ett gällande diplom och fyra har påbörjat diplomering. Av 30 fackförvaltningar har tre stycken ett gällande diplom samt en förvaltning har två diplomerade enheter. Av våra tio stadsdelar har två stycken diplomerat hela sin stadsdel (stadsdelsdiplomering) och två stadsdelar har tillsammans 60 diplomerade verksamheter inom förskola, skola, hemtjänst, äldreboende, stadsdelskontor, måltidsservice.

Vårt mål för 2014 var att skapa bättre förutsättningar för att verksamheterna att minska sin miljöpåverkan. Åtgärderna för att nå målet var att utveckla vårt material, öka vår kompetens samt förbättra vår kommunikation. Vi skulle även arbeta för att öka vårt samarbete inom förvaltningen, staden och utanför staden. Under 2014 har vi utöver revisionsarbete framförallt lagt tid på kvalitetsarbete genom att utveckla och förbättra både rutiner och mallar. Detta för att vi på ett bra och tydligt sätt kan hjälpa och stödja de verksamheter som idag är diplomerade samt de verksamheter som vill miljödiplomera sig. Vi har även satsat på att öka vår kompetens genom att fördjupa oss i de områden som vi har identifierat att verksamheterna har sin största miljöpåverkan inom. På så sätt har vi kunnat ge bättre råd och stöd för verksamheter i deras arbete med att minska sin miljöpåverkan. När det gäller att förbättra vår kommunikation har vi under året kartlagt vilka informationskanaler/möjligheter vi har för samarbeten, både med andra enheter på förvaltningen samt andra förvaltningar i Göteborgs Stad. Detta har utmynnat i konkreta mål och satsningar i verksamhetsplanen för 2015.

Under året har vi även drivit ett projekt i samarbete med Göteborgs restaurangförening. Projektet är ett led i att restaurangföreningen ställer krav på att alla deras medlemmar ska miljödiplomera sig. Vi utbildar restaurangernas personal i grundläggande miljökunskap och genomför revisioner och utfärdar diplom. Hittills har 38 restauranger

anmält sig och påbörjat sin miljödiplomerings. Cirka 300 personer har gått den grundläggande miljöutbildningen och åtta restauranger har blivit miljödiplomerade.

Nästa år ska vi även arbeta aktivt med stötta upp i miljöprogramsåtgärd 169 som berör alla nämnder och styrelser, det vill säga "att införa miljöledningssystem eller miljöcertifiering i alla kommunens verksamheter".

Kemikalieplan

Staden har sedan i våras en beslutad kemikalieplan som ska leda till minskade risker i stadens kemikaliehantering, såväl direkta som indirekta. Vi var först i landet med en sådan plan och är nu efterfrågade av många att dela med oss av vår kunskap. Hur mycket vi kan dela med oss är en prioriteringsfråga då det samtidigt tar tid från vårt eget arbete. Kemikalieplanen är en konkretisering av åtgärderna (199-202) i miljöprogrammet. Kemikalierådet är tanken att det ska vara navet i kemikalieplansarbetet. Organisationen och uppdraget är bestämt och rådet, en handfull experter från stadens olika typer av verksamheter, har haft sina första möten. Kemikalierådets uppdrag är att stödja stadens verksamheter att genomföra kemikalieplanens åtgärder. Giftfri förskola är ett första viktigt fokusområde för rådet, och här pågår redan ett bra arbete på många håll i staden och landet som rådet stöttar.

När det gäller stadsdelarnas arbete med giftfri förskola finns resurser för att ta fram förslag till åtgärder och skapa engagemang. Varje stadsdel eller förskola ansvarar sedan för att åtgärderna genomförs. Det är sannolikt att det kommer att saknas ekonomi för att byta ut vissa prioriterade varor och byggmaterial. Ansvariga för att åtgärderna genomförs är stadsdelarna när det gäller varor i förskoleverksamheten och oftast Lokalförvaltningen när det kommer till byggnaden där verksamheten bedrivs. Det finns behov av att uppskatta kostnaderna för de viktigaste åtgärderna och eventuellt utökade ekonomiska ramar för att kunna genomföra dem. Det kan till exempel handla om att byta ut plastgolv eller gamla sov madrasser där det finns en risk att de innehåller reproduktionsstörande mjukgörare.

Vi har i olika sammanhang kommunicerat planen både internt i staden och externt. Inför nästa år är det viktigt att kommunicera att kemikalierådet finns som resurs och i vilka frågor man kan vända sig dit. Förvaltningen kommer prioritera extra kommunikationsstöd till kemikalierådet under 2015. Kemikalieplanens flytt till stadsmiljö har fallit väl på plats tillsammans med förvaltningens övriga miljöstrategiska arbete. Men vi ser att vi internt på miljöförvaltningen behöver samordna det strategiska kemikaliearbetet mer med vårt tillsynsuppdrag så vi har samsyn och inte ställer motstridiga krav till våra gemensamma kunder. Detta innefattar även miljödiplomerings arbete. Framåt är det också viktigt att planera för hur vi bevarar och utvecklar kemikaliekompetensen på förvaltningen för till exempel regelverk, kemikaliebedömningar, substitution, kommunikation och påverkan. Stadsmiljö har idag begränsade resurser för detta så kunskapsöverföring mellan avdelningarna är viktig.

Vi arbetar tillsammans med upphandlingsbolaget om innehållet i upphandlingar och avtal så att de följer kemikalieplanen. Planen är översatt till engelska vilket är en fördel vid upphandlingarna. Vi kommer 2015 att samarbeta med VGR kring ett regionprojekt om giftfria offentliga rum där Giftfri förskola kan ingå som en del i ett större sammanhang. Vi är med i Konkurrensverkets expertgrupp för att ta fram kriterier för giftfri förskola. Vi har ett etablerat och bra storstadssamarbete med Stockholm, Malmö, Jönköping, Västerås och Helsingborg.

För registrering av kemikalier erbjuder vi alla stadens verksamheter ett it-stöd som heter Chemsoft. Stadsmiljöavdelningen tog över uppdraget från miljötillsynsavdelningen efter sommaren och har sedan dess arbetat med att anpassa och utveckla systemet

tillsammans med användarna, samt med att nominera Chemsoft till att bli en kommungemensam tjänst. Vi ser det inte som vårt uppdrag på miljöförvaltningen att administrera ett IT-system för hela staden och om nomineringen går igenom får vi mer tid för arbetet med kemikalieplanen. Förhoppningsvis får vi besked i början av 2015.

Fokus på klimatet - staden ska bli klimatneutral

Det finns ett prioriterat mål i stadens budget för klimatet som miljö- och klimatnämnden är processägare för. Arbetet med miljöprogrammet och Klimatstrategiskt program är huvudprocesserna för att nå priomålet. Men det finns även andra kompletterande delar som vi samordnar eller deltar med fokus på klimatet. Nedan ger vi kortfattad information om ett par aktiviteter.

Klimatläget

Miljörapporten som vi tar fram årligen är ett viktigt verktyg för att följa upp klimatutsläpp i Göteborg. I årets miljörapport för 2013 visar uppföljningen att stadens antagna klimatmål "2050 har Göteborg en hållbar och rättvis utsläppsnivå för koldioxid" kommer att bli mycket svårt att nå och trenden är negativ. Delmålet om minskade utsläpp av koldioxid till 2020 har skärpts till 40 procent istället för 30, vilket gjort det svårare att nå. Bedömningen visar att det måste till ett rejält omställningsarbete och kraftfulla åtgärder om staden ska nå klimatmålen. Miljöprogrammet och klimatstrategiska programmet måste genomföras.

Revidering av klimatmål

I början av året beslutade kommunfullmäktige enligt vårt förslag om revidering och komplettering av miljö kvalitetsmålen (MKM) för Begränsad Klimatpåverkan. Förändringarna innebär dels en harmonisering mellan budgeten och MKM, dels en komplettering med vilka etapper vi behöver nå mellan 2020 och 2050. Övriga växthusgaser har inkluderats i uppföljning av växthusgaser i miljörapporten. Det nya miljömålet och delmålen innehåller formuleringen växthusgaser som inkluderar alla växthusgaser. Uppföljningen kan dock bli bättre eftersom statistiken inte baseras på lokala mätningar eller beräkningar. Ett särskilt arbete inleds i början av 2015 för att skaffa oss en bättre bild på hur våra lokala utsläpp av metan kan beräknas och hur utsläppen åtgärdas.

Klimatstrategiskt program för Göteborg

Klimatprogrammet antogs av kommunfullmäktige i september efter en omfattande arbetsprocess. Vi är stolta över vår insats i processen och resultatet. I beslutet ingick en mindre ändring av flygstrategin (strategi 24). Programmet innehåller nio tuffa klimatmål för staden till 2030 och 24 strategier för hur staden ska nå dessa. För varje strategi finns en ansvarsfördelning inom staden. Programmets genomförande är initierat och en arbetsstruktur håller på att tas fram. Klimatprogrammets unika konsumtionsgrepp har uppmärksammats i många sammanhang, till exempel på klimatkommunernas årsmöte, konferensen Klimatomställning 2.0 och inom Earth Hour City Challenge.

I november genomförde vi en kickoff för klimatprogrammet med cirka 130 deltagare från Göteborgs Stad. Arrangemanget hade syftet att berätta om klimatprogrammet, ge goda exempel lokalt och utblickar till andra progressiva städer i världen. Ytterligare ett syfte var att berätta om vårt deltagande i Earth Hour City Challenge. Arbetet med att samordna och driva på genomförandet av klimatprogrammet har pågått under hösten och vi har besökt de flesta nyckelaktörerna för att undersöka hur arbetet ska fortsätta. Besöken har varit en dialog om förvaltningen eller bolagets roll i de strategier där de pekats ut som delansvariga. Besöken kommer ligga till grund för hur genomförandet ska

organiseras per strategi.

En viktig slutsats är att de flesta nyckelaktörer redan har börjat integrera strategierna i sin planering, men vi ser stora utmaningar för implementeringen i till exempel stadsdelarna, stadens fastighetsförvaltning och i strategisk fysisk planering. För framgång krävs att stadens verksamheter snabbt jobbar in strategierna i ordinarie verksamhet, men det är minst lika viktigt att fånga strategierna i stadsutvecklingsarbetet, t ex att de inarbetas i Älvstadenarbetet. Tyvärr saknar miljöförvaltningen en arena för att tidigt vara med att påverka då vi inte finns med i varken styr- eller projektledningsgruppen i den nya projektorganisationen för Älvstaden. För att få med miljömålen i planeringen av staden måste den traditionella plan- och byggprocessen breddas till att inkludera stadsutveckling i en vidare bemärkelse.

Vårt arbete ”Klimatdialog med unga” sker inom ramen för klimatprogrammet och har utvecklats bättre än förväntat (se avsnitt 7.1.4.1). Unga är en viktig målgrupp och näringslivet en annan. Vi har under året börjat förbereda oss för hur vi ska närma oss näringslivet, bl a har vi tagit kontakt med BRG för att följa utvecklingen av ett lokalt klimatprotokoll riktat till företag i Göteborg. För att nå ut och involvera den breda allmänheten krävs nya arbetsätt och verktyg. GreenhackGBG är ett nytt arbetsätt vi testat för att se om det kan vara en lämplig metod för att engagera invånare.

Göteborgs stads energieffektiviseringsstrategi

Första fasen i genomförandet av stadens antagna Energieffektiviseringsstrategi avslutas vid årsskiftet. Inget mer stöd kommer att utbetalas från Energimyndigheten. Resultatet hittills kan anses vara blandat. Det har inte märkts någon tydlig förändring i effektiviseringsarbetet och vi upplever att det är svårt för oss att påverka de olika aktörerna (förvaltningar och bolag). Uppföljning, nätverkandet och möjligheter till analys har dock gynnats mycket av arbetet. Arbetsgruppen för fastigheter går nu in i en ny fas och blir en naturlig del i genomförandet av klimatprogrammet.

I mars rapporterades uppgifter till Energimyndigheten och en analys av uppföljningen skickades till stadsledningskontoret. Det var fortfarande svårt att se att effektiviseringsarbetet hade förstärkts på grund av EES-arbetet. Särskilt på bostadsområdet verkar ett kommunövergripande initiativ inte vara efterfrågat.

Under året har ekonomiavdelningen genomfört sin utredning om kalkylförutsättningar för energieffektiviseringar (miljöprogramsåtgärd 178). Utredningen visade att bilden är komplicerad och att det varken finns någon enighet bland aktörerna eller förutsättningen att skapa enighet på grund av att verksamheterna är så olika. Utredningen föreslår ett antal olika alternativ och hur/om dessa alternativ omsätts till praktik kommer att visa om utredningen kan leda till en förändring och till bättre förutsättningar för energieffektiviseringsprojekt.

Under hösten har en utredning av klimatkompensation för fastighetsenergi påbörjats (miljöprogramsåtgärd 180). På uppdrag av oss anlita konsult tar vi fram förslag på utformning av ett system utifrån kartläggningar och intervjuer och arbetet avslutas med en rapport och presentation i början på 2015. Åtgärden bygger på att utveckla ett liknande system som staden har för transporter fast för fastigheter.

Med anledning av att rapporteringskravet till Energimyndigheten upphör 2015 och att klimatprogrammet tillkommit så pågår en översyn av kommande behov av arbetsgrupper. Vi behöver fortsätta ha en grupp för att följa upp energidata, vi behöver utveckla vår dialog med allmännyttan och privata fastighetsägare. Arbetet med att identifiera hindren för ännu mer energieffektiva renoveringar behöver fortsätta där utredningar som gjorts under året värderas mot andra faktorer som stadens styrning, nationella stöd med mera.

Borgmästaråtagandet (Covenant of mayors)

Vi har uppdraget att följa upp stadens åtagande till EU. Anvisningar för hur och när detta ska göras har försenats rejält, men senaste informationen är att det kommer att ske under februari 2015. Vi förbereder uppföljningen inom ramen för vårt arbete med Step up (Se avsnitt 7.1.3).

Koldioxidindex

Vi jobbar utifrån de punkter nämnden beslutat och förväntas vara klara med alla punkter i samband med att nästa miljörapport tas fram under våren 2015.

Åtagande enligt Västra Götalandsregionens klimatstrategi

Staden har ställt sig bakom Västra Götalandsregionens klimatstrategi som innebär att vi ska vara fossiloberoende till 2030. Vi har ansvaret att följa upp och till VGR rapportera hur stadens arbete går och hur vi engagerar oss i deras så kallade överenskommelser. Stadsmiljö har tagit ansvar för en överenskommelse som är ett nätverk för erfarenhetsutbyte av klimatalog med unga. Vi ser ett mervärde i att samarbeta med VGR i klimatarbetet då vi har samma målsättningar.

Konsumtionens klimatpåverkan

Detta är ett område som får allt större utrymme i klimatalog. Eftersom stadens klimatmål till 2050 är utformat som ett konsumtionsbaserat klimatmål måste vi också hitta sätt att följa upp dessa utsläpp. Rapporten "Klimatomställning Göteborg 2.0" som vi tagit fram inom samarbetet Mistra Urban Futures har varit en stor hjälp i vårt konsumtionsrelaterade klimatarbete (se avsnitt 6.5.6).

GreenhackGBG

I vårt miljöstrategiska arbete blir det alltmer påtagligt att vi måste jobba för att påverka människors livsstilar för att nå miljömålen och en hållbar utveckling. Att förändra beteende är en av de svåraste frågor att jobba med. Men många i staden har uppdraget att jobba med beteendeförändringar med syfte att få våra invånare att använda de hållbara lösningar staden har att erbjuda och då är det effektivt att göra det ihop. I stort handlar det om att samordna befintliga kampanjer och kanaler. Därför har vi bjudit in förvaltningar och bolag till samverkan i vårt livsstilsprojekt GreenhackGBG. Projektet är en miljöprogramsåtgärd (Åtgärd 5) och har beviljats miljöprogrambidrag. Det har fokus på konsumtionens miljöpåverkan men framför allt på klimataspekten. Projektet handlar om att skala upp tidigare upplagan som hette "Leva livet". Uppskalningen kräver nya modiga och kommunikativa arbetssätt och verktyg. Greenhack är pilot för förvaltningen att använda oss av sociala medier. Det har varit en tung arbetsprocess att ta fram arbetssätt och rutiner för detta. I samarbete med Chalmers har vi ingått ett samverkansavtal för att utveckla en tilläggstjänst "Svalna" till projektet med syfte att kunna ge deltagarna individuell feedback på deras klimatutsläpp. På grund av ett omfattande förberedelse- och samordningsarbete så har starten av projektet flyttas fram till 2015. En stor brist har varit avsaknad av ramavtal för att köpa externa kommunikationstjänster. Detta har vållat problem för projektet.

På nätverksträffar för stadens fackförvaltningar och bolag samt för stadsdelarnas utvecklingsledare miljö har vi informerat om GreenhackGBG. Det handlar både om hur vi i stadens verksamheter kan underlätta för medborgarna att ställa om till en hållbar livsstil men även att vi som privatpersoner kan bli deltagare i GreenhackGBG. Kontakt har även knutits med ideella föreningar för vidare samarbete kring projektet under 2015. Fokus har också varit att få på plats en webbsida för GreenhackGBG och sociala medier

kopplat till denna. Nu finns en fungerande webbsida som kan fånga upp potentiella deltagare och ge information till intresserade. Deltagare har redan anmält sig till projektet på sidan och Facebooksidan har fått många likes. En första kommunikationsplan har färdigställts. Andra delen i kommunikationsprocessen har tagits fram med hjälp av extern kommunikationsbyrå. Vi kommer att marknadsföra projektet på stadstavlorna under veckorna 12-13.

Projektgruppen, där förutom miljöförvaltningen även kretslopp och vatten, konsument och medborgarservice, stadsdelsförvaltningarna Lundby och Västra Göteborg ingår, har fungerat mycket bra under året. Samtliga involverade har bidragit med kompetens och engagemang till projektet.

Sammantaget för projektet under året så har det legat en för stor arbetsbörda på projektledningen. Det är ett stort projekt som involverar många intressenter, såväl inom staden som externa parter. Ytterligare en komplexitet är de tekniska delarna med webbsida, sociala medier och Svalna men också kommunikationen kring dessa. Då GreenhackGBG främst är ett kommunikationsprojekt har en projektledare med kompetens inom kommunikation anställts inför 2015.

Klimatkommunerna

Staden är sedan ett par år medlem i Sveriges klimatkommuner. I klimatkommunerna ingår bara de kommuner som driver ett aktivt klimatarbete. Medlemskapet sköts av miljöförvaltningen och är ett bra stöd och nätverk i vårt klimatarbete. Önskvärt är att fler i staden tar del av nätverket och bidrar till att sprida stadens klimatarbete via deras kanaler. Klimatkommunerna är också en värdefull remissinstans för våra frågor. I våras var vi värd för klimatkommunernas årsmöte och nätverksträff. Utöver nätverket har vi ett storstadssamarbete med Malmö och Stockholm i klimatfrågor.

Miljömåltider

Vid årsuppföljningen 2013 var andelen ekologiskt 27 procent och vid uppföljningsrapport 2, 2014 som följer upp perioden januari till augusti var andelen ekologiskt 33 procent. Lundby stadsdel klarade i princip målet på 50 procent miljömåltider med sina 49,4 procent ekologiskt. Staden har med sina 27 procent ekologiskt för 2013 klarat det nationella målet för ekologiska livsmedel i offentliga verksamheter på 25 procent. Vi har därför fått ta emot ett diplom och kvalat in i Ekomatsligan. Diplomet har mångfaldigas och skickas till alla stadsdelar. Staden har stadigt ökat andelen miljömåltider men vi klarar inte målet på 50 procent miljömåltider vid 2014 års slut som var målåret.

Lundby stadsdelsförvaltning visade att det gick att nå målet. Man kommit långt tack vare beslut att prioritera frågan samt extra pengar. Man har jobbat med säsongsanpassning vilket sparar pengar men har även ställt om till att laga mer mat från grunden vilket kräver mer personal samt investeringar i köken. I Lundby har den extra miljon man satsat för att nå målet på 50 procent miljömåltider främst gått till den extra personalkostnad det inneburit för att laga mat från grunden.

Goda nyheter är även att alla stadsdelar har minst en vegetarisk dag i veckan, flera av stadsdelarna har två dagar vegetariskt och två dagar med fisk och en dag med kött för att klara den ekonomiska merkostnaden det ekologiska köttet innebär. En stor andel grönsaker och vegetabilier ingår som viktig del i miljömåltidsbegreppet.

Allt kött ska vara ekologiskt sedan tilläggsbudgeten 2011. Stadsdelarnas andel ekologiskt kött av den totala köttbudgeten är 33 procent. Cirka 13 procent av det ekologiska köttet är dessutom lokalt producerat och kommer från Norra Bohuslän och

Dalsland. I november 2014 började det nya grossistavtalet att gälla och då ska det genom stadens beställning system Winst, endast vara möjligt att köpa ekologiskt kött. Trots att goda förutsättningar skapats för att följa budgetens mål, uppdrag och avsikter gällande maten och miljön i Göteborg, är det omöjligt att få allt kött ekologiskt då det till exempel är stor brist på ekologisk kyckling och charkprodukter. Under en övergångsperiod kan det vara svårt att följa stadens budget om allt kött ekologiskt då det saknas produkter på marknaden. Men Stadens behov och efterfrågan när det gäller ekologiskt kött- och chark kommer sannolikt bidra till fler ekologiska produkter på marknaden. På grund av brist av ekologiska kött- och charkprodukter fick upphandlingsbolaget i slutet av september i uppdrag att upphandla konventionellt kött och chark som ska ersätta de ekologiska som uteblir från grossistavtalet. Det är tydligt sagt att detta avtal endast ska ersätta produkter som inte hittas ekologiska, finns ekologisk produkt ska de i första hand köpas/beställas oavsett pris.

Miljöprogramsåtgärder

För att bidra till att öka andelen grönsaker och baljväxter i måltiderna ordnar vi vegetarisk inspiration för måltidsverksamheten. Vid flera tillfällen under skollovsveckorna vecka 7 och 44 har stadsdelarnas måltidspersonal erbjudits vegetarisk inspiration. Utbildningstillfällena har olika inriktningar, äldreomsorg, förskola och skola.

Vi har påbörjat arbetet som handlar om att öka andelen vegetariskt och ekologiskt i Göteborgs Stads restauranger och caféer. Ett antal förvaltningar och bolag ingår i en samarbetsgrupp och vi har genomfört workshops för att gemensamt ta fram en strategi. Caféerna eller restaurangerna drivs i två olika former. Det ena är att kommunen anlitar en entreprenör och då finns en möjlighet att påverka via avtal. Det andra är att kommunen själv driver en verksamhet och då äger vi själva frågan. En annan viktig fråga som kommit upp är utbudet av ekologiska varor, det upphandlade sortimentet passar inte alla verksamheter. Till exempel stora bolag som Liseberg kräver enorma volymer.

Samverkan med Måltid Göteborg

Under 2014 har samordningsgruppen för Måltid Göteborg prioriterat arbetet med miljömåltider och en särskild strategigrupp för miljömåltider satts samman. Strategigruppen har samlat enhetschefer från varje geografiskt område i staden och gemensamt med dessa formulerat frågor som ska utveckla stadens arbete med miljömåltider och bidra till högre måluppfyllelse. Tre olika temagrupper har bildats, grupperna ska lägga fram en plan för hur arbetet ska fortsätta inom följande områden.

1. Avtalsgrupp för livsmedelsupphandling
2. Svinn, hitta en Göteborgsmodell för att minska svinnet i stadens måltidsverksamhet
3. Lära av varandra och goda exempel och framgångsrikt arbete i staden.

Samverkan kring mat och klimat

Många offentliga storkök har frågat efter datorstöd för att göra klimatanpassade val när man planerar menyerna för skolbarn och patienter. Västra Götalandsregionen och SIK, Institutet för Livsmedel och Bioteknik har startat ett projekt för att kunna beräkna och följa upp matens klimatpåverkan. Kommuner och landsting från hela landet medverkar liksom utvecklarna av måltidsplaneringsverktygen. I det klimatstrategiska programmet har vi mål om att minska klimatpåverkan från måltiderna i stadens verksamheter. Vi deltar därför i projektet med förhoppningen att måltidsverksamheten i framtiden ska ha ett bra verktyg som stöd för klimatsmarta måltider och en möjlighet att mäta och följa upp. Verktyget ska testas i mars 2015, och projektet avslutas sommaren 2015

Sustainable food in urban communities, URBACT

EU-projektet är ett nätverksutbyte mellan städer i Europa. Projektet börjar närma sig sitt slut och avslutas i Bristol i mars 2015. En lokal handlingsplan är en av slutprodukterna och samlar stadens strategier kring hållbar mat. Den omfattar kommunens åtgärder inom området men även frivilliga åtagande från andra aktörer, NGOs. Förutom planen kommer alla städerna bidra till en handbok med goda exempel. Varje stad bidrar med tre fall som är representativa för staden och för hållbar mat.

Urban Food Policy Pact

Milano har tagit ett initiativ till att samla städer kring en pakt/avsiktsförklaring om mat. Vi ansvarar för miljöprogramsåtgärden om att ta fram en livsmedelsstrategi för staden och vi kommer därför att delta i processen med pakten. Till hösten kommer ett förslag vara klart för underskrift. Om Göteborg ska skriva under får avgöras när innehållet i pakten blir mer klart. Det är varje stads borgmästare som undertecknar pakten.

Pedagogiska odlingsträdgårdar

Under 2014 arbetade vi med fem nya skolor som fick ett startpaket, frön och växter för att kunna starta odling på deras skolgård. Syftet är att integrera den pedagogiska odlingen i ordinarie undervisning med stöd av en egen arbetsgrupp och ny arbetsmodell. Alla skolorna erbjöds fyra praktiska utbildningstillfällen, tre inspirationsseminarier samt litteratur om utomhuspedagogik. Viktiga samarbetspartners under det gångna året har varit Lokalförvaltningen angående fysiska förändringar på skolgårdarna och Göteborgs Universitet som på vårt uppdrag utvärderat projektet. Vidare har vi samarbetat med Göteborgs botaniska trädgård, Universum och Gunnebos Slott och Trädgårdar för att inspirera och utbilda pedagoger och lärare.

Måluppfyllelse 2014

Ett av de viktigaste målen 2014 var att testa och utvärdera vår utarbetade nya arbetsmodell för skolträdgårdar riktad till skolornas arbetsgrupper. Enligt den akademiska utvärderingen rapporterade en majoritet av skolorna att modellen varit till mycket stor nytta för deras arbete med att integrera skolträdgården med ordinarie undervisning samt att en få bred acceptans och stöd för de pedagogiska odlingsträdgårdarna på skolorna.

Ett annat viktigt mål var att se om tidigare deltagande skolor skulle fortsätta att använda sina skapade skolträdgårdar i undervisningssyfte samt utveckla den interna organisationen för ett hållbart lärande med skolträdgården som nav. Alla de tidigare skolorna närvarade vid de utbildningstillfällen som erbjöds, de har visat intresse av delta i nätverk med övriga skolor samt majoriteten av tidigare skolor har lyckats att säkra en budget för deras skolträdgård inför 2015. Det här är några av de saker som vi tolkar som positiva tecken för ökad trädgårdsbaserad undervisning och stärkt intern organisation kring skolträdgården.

Det här året har vi även fått det bekräftat, dels genom utvärderingen och dels vid möten på skolorna. Att en av de viktigaste framgångsfaktorerna för lärare och pedagoger är att få inspiration, kunskap och erfarenhetsutbyte med andra skolor som också har en skolträdgård.

Det vi önskar arbeta vidare med är att stärka samarbetet med Lokalförvaltningen och andra centrala aktörer i staden för att skapa funktionella pedagogiska odlingar på skolgårdar. Det är också viktigt för oss att nå ut med kunskap om vilka möjligheter pedagogiska trädgårdar kan ge en skola och överbrygga upplevda barriärer som finns inom skolans värld.

Projektet har haft begränsade personalresurser och på grund av tidsbrist har vi inte kunnat skapa och sprida det pedagogiska materialet som planerat. I dialog med lärare och pedagoger har vi förstått att ett anpassat pedagogiskt material kan vara avgörande för att få fler lärare, pedagoger och elever mer intresserade av att använda och delta i utomhuspedagogiska aktiviteter.

En viktig grund för det fortsatta arbetet är att tillsammans med lokalförvaltningen bygga en gemensam plattform och ta fram rutiner för samarbete. Vi vill även utveckla samarbetet med Göteborgs universitet och Gunnebo Slott och Trädgårdar så verksamheten blir hållbar över tid.

Samordna, stötta och inspirera inom den ekologiska dimensionen

Internt miljöarbete i stadens fackförvaltningar och bolag

Vi håller i ett nätverk för stadens miljösamordnare i fackförvaltningar och bolag. Det gör vi som en följd av den miljöprogramsåtgärd som handlar om internt miljöarbete som gäller alla stadens verksamheter. Under året har fyra nätverksträffar genomförts med följande tema; biologisk mångfald och miljömåltider, hållbart resande, kemikalieplan, klimatstrategiskt program och projekt GreenhackGBG. I slutet av året skickade vi ut en enkät till nätverket som besvarades av cirka hälften av nätverksdeltagarna. Genom enkätsvaren har vi fått in synpunkter som visar att det finns behov i gruppen av att gemensamt komma fram till syfte och upplägg för träffarna. Vi kommer därför ordna en workshop för att gemensamt formulera syfte och upplägg.

Nätverk Miljö

Vi håller i ytterligare ett nätverk tillsammans med stadsdelarnas utvecklingsledare miljö. Innehållet i träffarna utgår ifrån vad nätverket efterfrågar. Vi har genom nätverket en ingång till stadsdelarna vilket är till nytta vid framtagande av de strategiska dokumenten samt vid implementering av dessa. Under året har 10 nätverksträffar genomförts, bland annat har en kemikalieutbildning genomförts. I slutet av året skickades en enkät ut för att följa upp nätverksdeltagarnas synpunkter på nätverksträffarna. Man ser fördelar med nätverket genom att det skapar möjligheter för gemensamma satsningar, erfarenhetsutbyte mellan kollegor, samarbete kring remisser med mera.

Frukostmöten

Vi erbjuder frukostmöten i syfte att inspirera och stärka miljöarbete i staden. Vi vänder oss till stadens anställda samt de företag som är diplomerade. Under året har åtta frukostmöten arrangerats. Flest deltagare (65 stycken) kom till mötet som handlade om konkreta åtgärder för att miljöanpassa kontoret. Med något undantag så har deltagarna varit positiva till föreläsningarna och frukostmötena som helhet. Tekniska problem har vid några tillfällen gjort att miljöförvaltningen tyvärr inte uppfattas som professionella. Nästa år kommer deltagare i GreenhackGbg bjudas in och vi har en ambition att servera veganfrukost som ett sätt att visa att det finns god klimatsmart mat.

Miljömålsmiljonen

Medel ur miljömålsmiljonen kan sökas av stadsdelarna och är till för att främja åtgärder som bidrar till att uppfylla stadens miljömål. Under året har drygt 747 000 betalats ut till stadsdelsförvaltningarna. Som tidigare år har den största delen av bidraget gått till att miljöutbilda personal i de stadsdelar som arbetar med att miljödiplomera sina verksamheter. Även utbildning i vegetarisk matlagning samt seminarium om giftfri förskola har beviljats medel. Utöver det har även bidrag betalats ut till källsorteringsmöbler för att i större utsträckning kunna arbeta i enlighet med stadens

resursmål samt att iordningställa odlingslådor och komposter på förskolor och serviceboenden. En summa på 25 000 har även betalats gemensamt för Retoy-aktiviteter i staden, dessa samordnas av konsument och medborgarservice. Retoy är ett sätt att återanvända leksaker. Aktiviteterna vänder sig till medborgarna och därför har vi för stadsdelarnas räkning deltagit i projektet.

Miljöprogramsåtgärd Kreativt återvinningscenter - Remida

Vi har i uppdrag via miljöprogrammet att utreda möjligheterna för att skapa ett kreativt återvinningscenter. Vi har genomfört studiebesök samt workshops för att kartlägga olika lösningar. Men på grund av tidsbrist har inte Remida-utredningen kunnat färdigställas. Arbetet kommer därför att fortsätta 2015.

Publikationer utgivna av Göteborgs Miljöförvaltning

Rapporter (ISSN 1401-2448):

- R 2015:1   Årsrapport 2014
R 2015:2   Metaller i vattendrag - undersökningar av biotillgängliga metaller i vattendrag i Göteborg 2014
R 2015:3   Bottenfauna - undersökningar av djurlivet i några sötvattensmiljöer i Göteborg 2014
R 2015:4   Inventering av tennorganiska föreningar och dess effekter i småbåtshamnar 2014
R 2015:5   Detaljhandelns kunskaper om kemikalier i varor- fokus vardagsrummet. Tillsynsprojekt i samarbete mellan Malmö, Göteborg, Helsingborg och Stockholm
R 2015:6   Partikeldämpande åtgärder i Göteborg 2014
- R 2014:1   Årsrapport 2013
R 2014:2   Inventering av alger på grunda hårbotten i Göteborgs skärgård
R 2014:3   Inventering av grunda mjukbotten i Göteborg 2013
R 2014:4   Varor i lågprissegmentet - tillsyn över detaljhandeln. Tillsynsprojekt i samarbete mellan Malmö, Göteborg och Stockholm
R 2014:5   Budget 2014
R 2014:6   Bottenfauna i Göteborgs kommun 2013
R 2014:7   Metaller i vattendrag 2013
R 2014:8   Metaller i vallgravsfisk 2013
R 2014:9   PVC-produkter - tillsyn över detaljhandeln. Tillsynsprojekt i samarbete mellan Malmö, Göteborg, Helsingborg och Stockholm
R 2014:10   Luftkvaliteten i Göteborgsområdet. Årsrapport 2013
R 2014:11   Pedagogiska odlingsträdgårdar. Slutrapport
R 2014:12   Kemikalier i arbets- och profilkärl - tillsyn över detaljhandeln. Tillsynsprojekt i samarbete mellan Göteborg, Helsingborg, Malmö och Stockholm
R 2014:13   Jämställt bemötande
R 2014:14   Miljörapport 2013. En beskrivning av miljötillståndet i Göteborg
R 2014:15   Kemikalier i skor och leksaker - tillsyn över detaljhandeln. Tillsynsprojekt i samarbete mellan Malmö, Göteborg, Helsingborg och Stockholm
R 2016:16   Inventering av källsnabblöpare 2014
R 2014:17   Insekter i värdefulla lövträd i Göteborgs kommun
- R 2013:1   Årsrapport 2012
R 2013:2   Metaller i vattendrag 2012
R 2013:3   Bottenfauna i Göteborgs kommun 2012
R 2013:4   Metaller i vallgravsfisk 2012
R 2013:5   Sumpskogar och lövlundar i Göteborgs kommun. Inventering av ett urval av områden
R 2013:6   Insekter i ruderatmarker och kraftledningsgator i Göteborgs kommun
R 2013:7   Luftkvaliteten i Göteborgsområdet. Årsrapport 2012
R 2013:8   Ekologisk landskapsanalys - en pilotstudie
R 2013:9   Miljörapport 2012. En beskrivning av miljötillståndet i Göteborg
R 2013:10   Riktvärden och riktlinjer för utsläpp av förorenat vatten till recipient och dagvatten i Göteborg
R 2013:11   Kemikalier i ytterkläder - tillsyn över detaljhandeln. Tillsynsprojekt i samarbete mellan Malmö, Göteborg och Stockholm
R 2013:12   Skyddsvärda träd i Göteborgs kommun

